

نووسینی

محمد بالیسانی

امام و خطیب جامع حسن الباریح - بغداد

بغداد ۱۹۷۷

((نامہی پوٹہ یہروہری))

به‌ناوی خودای به‌خشنده و میهره‌بان

به ناوی خودای گه و ره و میهره بان
به پیوه بهری زهوی و ناسمان

سو پاس ھەر بۆ تۆ ئى پەرۋەردگار
خۆ سوتايشت نايىتتە ئەژمار

برپڑه پرحمت وهك هه وری بهار
سهر خوشه ویستت په سنده کردار

واته موحه مه د چرای پوناکی
وینه ی بی وینه له پاکی و چاکی

سەر ماڻو منان هم كهسو كاري
سەر گشت هاوڊهم و رهو وشتو ياري

تہائی موحمہد خہ لکی بالیسان
کوری شیخ طاہا دانایی چازان

له باسی ټایین ته نوسم چہ ند دیر
له بو موسولمان پر سوده و به خیر

بە تايبەتى بۇ پۇلەي شىرىنم
مەولانا خالىد ئاۋاتى ژېنم

بۆيە ناوم نا پۆله پەرورە
خوا بېيارىزى و بېدا رەبەرە

﴿پیشہ کی﴾

ئەندامی ئایین سـیـنـە بزانیە
 ئیمان و ئیسلام سییم ئیحسانە
 ئیمان باوەری کردن بە چەند شت
 ئیسلام گرتنی ڕێگەی خوا پەرست
 ئیحسان هەتسانە بەفەرمانی خوا
 هەروەك بی بینی بی پیچ و پەنا
 گەر تۆ نەیبینی ئەوتۆ ئەبینی
 لە گشت کردەوت وینە ئەستینی (۱)
 ساپلەئە ئیحسان بەرزو بە نازە
 هەرکەس پێی بگات زۆر سەرفرازە

بەندی یەكەم

باسی باوەری [ایمان] ئەکات

ئیمان شەش بەشە گەر یەك لەو شەشە
 نەبێ گیانە کەم مەرۆ بێ بەشە

(۱) ئەمە ئەنوارێ بۆ فەرمايشی پێغمەر درودی خوازی لە
 سەر بێ کە ئەفەرمویت
 «الاحسان أن تعبد الله كأنك تراه فان لم تكن تراه فانه
 يراك» •
 نوسەر

جا بۆت ئەژمىرم شېش بەشى ئيمان.
 پىي ئەلېن پوكن چى عەرب زوبان
 يەكەم باوەپى بە زاتى يەزدان
 ھەرئەو ھاو ھىزو ھەم ھەرمان
 خودا كە قورئان پىي ئەلې «الله»
 زاتپكى تاكە بى كەسو ھەم تا
 ھەر بوو ھەر ئەبى ھەرگىز نامرى
 ئادەمىزادو فرىشتەو پەرى
 دروستى كردون تا بى پەرسىتن
 زىندو شىيان ئەگات لە پاشى مردن
 ھەر كەس بە گوپىرەى كردهو ۋە پەفتار
 سزاو پاداشى بۆ ئەدا بىرپار
 دەسكردەى ئەو ھىانە بى گومان
 ئاسمانو زەوىو كىتو بىابان
 مانگەو پۆژو ھەو ئەستىرەى ۋەك گول
 ھەواو ئاوو ئاگرو ھەم گل
 دارو درەختو بەردو گىيان دار
 فرىشتەو پەرىو ئادەمىو بالدار
 دەعباو درندەو مىشو مىرولە
 ماسىو ئەژدەھا فىلو پىشولە
 بە كورتى ھەر چى ھەيە لە دونىا
 دەسكردەى ئەو بىزو ئاشكرا

هر چی که هه بووه هه یه یا نه بئ
 به فرمانی خوا بووه یا نه بئ
 نهو پۆزیده ره بۆ گشت گیان له بهر
 له ووشك و له ته پ له ژورو له دهه
 له خوارو له سه ره له لاوو له لا
 له پۆژ هه لاتو یا خو پۆژ ناوا
 زانا به هر شت ههچ لئی گوم نابئ
 بچو کترین شت لئی په نهان نابئ
 میولهی ناو چال نه ستیره ی ههوا
 وهك یهك نه بینئ بی پچ و په نا
 بی دایک و باوکه بی نه هل و فرزند
 بی خوشک و برا بی که سو مانه ند
 له ههچ شت نه بووه ههچ شت لهو نابئ
 ههچ شت هاو شان و وینه ی نهو نابئ
 ناخواو ناخه وئ بوژانی نی یه
 دانیشتن و پۆیین هه تسانی نی یه
 دریژی و کورتی پانی و نه ستوری
 گرانی و سووکی به رزی و قوری
 چاوو گوئ و دهم دهست و پچ و زمان
 سهرو زگه و پشت لوت و پوو ددان
 به ژن و هم ته نو نهو لاوو نه م لا
 ههچیان ناووترین دهه باره ی خودا

هەر چی ووترایی بۆ خواله وانه
 لهوهی که تێمه هه‌مانه جیهانه
 به کورتی هەر شت هۆی نوقسانیه
 له خودا دورهو بۆ خودا نی‌یه
 هەر چی نیشانه بۆ به‌رزى و پاکی
 بۆ خودا بلێ به بێ غه‌مناکی
 زۆر باش بزانه که ئه‌و خودایه
 له هه‌مو شتێک لێمه جیایه
 ئه‌بێ وه‌ها بێ پروایت به‌ خوا
 بالێت تێک نه‌دا مرۆیی گومرا

﴿ باسی سیفاتی خودای به‌رزو بی هه‌م تا ﴾

گیانه هه‌وت سیفەت هه‌نه بۆ خودا
 هەر بۆینه‌و ئه‌بن لێی نابن جودا
 «حه‌یات» زینده‌گی هه‌م «سه‌مه» بیستن
 «عیلمه» زانینه «به‌صه‌ره» ده‌قن
 «قودره‌ت» توانا «ته‌که‌للوم» ووتن
 «ئیراده» مه‌یلی کردن و نه‌کردن
 به‌ وانه هه‌وت ناو ئه‌بن بۆ خودا
 بۆت ئه‌لێم یه‌ک یه‌ک به‌ ئیزنی خوا
 «حه‌یه» زیندوو «سه‌میعه» ئه‌بیی
 بێ گوێ و «به‌صیره» بێ چاو ئه‌بینی

« عالمه » زاناو « قادر » تهوانا
 « موته که لیمه » گوفتساری جوانه
 « موریده » ئەکات ئاره زوی فهрман
 زۆری لی ناکریت له کارو فهрман
 ئەو حهوت سیفه تهی خودا بناغه
 جا سیفاتی تر گشتی له وانه
 مراندن ژياندن یا پۆزه به خشین
 پهست و گهش کردن یا ته نخ و شیرین
 گشتیان په یوهندی ئیراده و قودرته
 تهواو بو باسی خوداو و سیفاته
 خولاسه هه رشت له کرده و هی خوا
 لهو حهوت سیفه تهی خوا ئەبن پهیدا
 ئەو حهوت سیفه ته سیفاتی زاتن
 باقی سیفاتی فیعلی خوداتن

بهندی دووهم

باسی بهشی دووهم له بهشه کانی ئیمان ئەکات

بهشی دووهمیان باوه‌پری کردن
که خێڵێک هه‌نه بی گومان کردن
مه‌لائکه‌یه ناویان له قورئان
واته فریشه‌ته به زوبانی کوردان
زۆر تر له هه‌ر شت نه‌ تیرن نه‌ مین
خاوه‌ن له‌شی ته‌نک وه‌ک با نا بینرین
ئه‌توانن بچنه‌ سه‌ر وینه‌ی هه‌ر شت
جگه‌ له‌ وینه‌ی پیسو به‌د په‌وه‌وشت
هیچ گوناوه‌ ناکه‌ن فه‌رمانبه‌ری خوان
جی به‌جی ئه‌که‌ن فه‌رمان بی ووچان
گشتیان له‌ نوری دروست کراوون
هه‌ر چین بۆ کارێ ته‌رخان کراوون
هه‌ر چه‌ند له‌ زوری ژماره‌ ناکرین
به‌لام هه‌ندیکیان ئه‌بی بناسرین
چواریان هه‌لگری عه‌رشێ په‌حممان
دویان نوسه‌ری کاری به‌ندان
ئه‌و دو نوسه‌ره‌ له‌ سه‌ر گشت شان
په‌قیبو عه‌تید گیانه‌ ناویان

عهتید له راسته چاکه نه‌نوسیت
 په‌قیب له سهر چهپ به‌دی نه‌نوسیت
 جو‌بریل هینه‌ره بو ووحی و فرمان
 ته‌ت‌ره له به‌ین خواو پیغه‌مبه‌ران
 ئیسرافیله بای له ده‌سته و باران
 له ده‌ست میکائیل وا نه‌کری به‌یان
 عزیزائیل ئیشی کیشانی گیانه
 چه‌ند فریشته‌ی دی له ژیر ده‌ستانه
 ریضوان کللی به‌هشتی له ده‌ست
 مالیک کللی دۆزه‌خی له ده‌ست
 مونک‌رو نه‌کیر له پاشی مردن
 دینه‌ ناو گوپری بو پرس‌یار کردن
 نه‌لین نه‌ی به‌نده هه‌سته بزاته
 خودای تو کئی به‌یده نیش‌خانه
 پیغه‌مهرت کئی ئایینت چی‌یه
 پیش‌ه‌وات کئی به‌یا قیبله‌ت چی‌یه
 خوشک و برای تو کئی بون له دونیا
 گهر وه‌لام بدا بلئی به‌ووریا
 الله خودامه تاک و ته‌نیا‌یه
 پیغه‌مهر احمد هم موسته‌فایه
 پیش‌ه‌وام قورئان ئایینم ئیسلام
 قیبه‌لم که‌عبیه‌ خانه‌یی خودام

چی موسلمانان له ژن و له پیاو
خوشك و برامان ناسراو نه ناسراو

وازی لږ دینن زور به دښخوشتی
له سهری لاچیت ترسی ناخوشتی

نه گهر بشی بیت چاکه له کردار
گوږی نه بیت به باغچه وو گوټزار

گهر گونا هواره ټپش و زار نه خوات
تا چلکی گونا له دهر و نه شوات

مه گهر بیه خشی خدا گونا هی
نه و سا نامین هیچ غم و ناهی

به لام گهر نه دا وه لام بهم جوړه
هاوار له بو خوئی نازاری زوړه

گوږی نه بیت چالی جهه نهم
له پوژی سه زاش نه چته جهه نهم

له ناگرو سوتان قهت قورتار نابیت
هه تا هه تایه هیچ پرزگار نابیت

نامریت تا کول له نازار دهر چی
ژیانی خویش نابین هیچی (۱)

(۱) نه مه مانای فرموده ی خواجه که نه فرمودیت « انه من

یا ت ربه مجرما فان له جهنم لا یموت فیها ولا یحیی » .

هەر کەس بە گوێرەى وەڵام لە دوتیا .
نەژی نا توانی کە وەڵام بدە
کەر وەك بولبولیش وەڵام کاتە بەر .
چون لە وێ درۆ نامینى یەكسەر
جا سەختە سزای مرۆی بێ پروا
خوایه نەمان کەى وێڵ و هەم گومرا

به ندى سټيهم

باسى به شى سټيهم له به شه كاني ثيمان نه كات

به شى سټيهم ميان باوه پرى هيټان
كه چهند كتيبيك هاتون له ناسمان

له خزانته خواوه بو پټغه مبه ران
تا پټى ديار كهن ريگه بو ژيان

به ديو چاكه وو خوارى و راستى
هم پټى ديار كهن ريځى خوا په رستى

نه بوزه پ فرموى كه سه دو چوارن
چواريان به كتيب ژماره كراوون

يه كه م ته وراته بو موسا دووهم
ئينجيله له بو عيسايي ميريهم

سټيهم زه بوره هات له بو داوود
چوارهم قوزئانه بو شاهى پر سود

واته محمد شاي پټغه مبه ران
پيشه وای پوژى ئاخري زه مان

سه ديشيان سوحوف واته لاپه رپه
هر لاپه رپه پي پر له گه وه رپه

ده په ر بو ئادم په نجاله بو شيث
ده بو ئيبراهيم سى له بو ئيدريس

به لّام به ساغی هر قورئان ماوه
 تهوراتو ئینجیل وهك خو نه ماوه
 دهستیان لی خستووہ پاپاوو خاخام
 به که یفی خو یان گوړپوه ته مام
 نهم بیستوه لاپهړ له هیچ جی مابن
 نه گهر بش مابن په نگه گوړپابن
 جگه له قورئان ئیش به هر کتیب
 بکریّت به تالّه ئه ی گیانی نه جیب
 چونکه همویان وه لا نراون
 واته به قورئان نه سخ کراون
 به لّام همویان له پیش داراست بون
 فرمانی خداو جیگه ی سوپاس بون
 به لّام نه ویستا ئیش به وان نه ما
 به لکو قورئانه ریگه و په هنوما
 نه وه یه بیرو بیروای موسوئمان
 چون وا نه فرمویّت خدا له قورئان

بهندی چوارهم

باسی بهشی چوارهم له بهشه کانی ئیمان نهکات

باوه پری کردن بهشی چوارهمین

به پیغه مبهراڤا بهرانی دین

که گشتیان راستن را بهری خودان

پاک و راست گوشتار دورن له بوختان

هندی زانایان نهیان کهن ژمار

نه تین سه دو بیست له گه ل چوار ههزار

به لام به راستی دیار نهی به ژماره

نه وهی ووتراوه هر ووتهی زاره

نه وهنده راسته پیغه مبه زورن

همویان پاکن له گونا ه دورن

یه که میان ئادهم نه حمه د ئاخری

به و قه پات کرا پئی پیغه مبهری

پنجیان زور گه وره نه به لای خوداوه

به ئولول عهزم ناویان براوه

نوح و ئیبراهیم موساو عیسا

له گشتیان زلتر نه حمه د موسه فا

نه وهی که ناویان له قورئان هیه

له سورهی نه نعم گیانه هه ژده به

نوح و ئیبراهیم ئیسیحاق و یهعتوب
 داوود سولهیمان یوسف و ئهییوب
 زهکهریا یهحیا هارون و موسا
 ئیلیاس ئیلیهسهع یونس و عیسا
 ئیسماعیل و لوط جگه له مانه
 ناوی چهوتی تر و له قورئانه
 صالح و شوعیب ئادهم ئیدریس هود
 ذولکیفل و ئهمهد سهروهی پپ سود
 ئیتر هر کهسی که ناوی هینرا
 به پیغهمبهری مهئێ ئایا نا
 مهئێ ئا ههوه مهگر ههوه نهبیته
 مهئێ نا مهگر توشی ههله بیت
 جگه لهو کهسان که باش نهزانی
 ههوه نینه وهکو مزدهك و مانی
 شاهی ذولقهرنهین لوقمانی حکیم
 له گهورهیی وان مهکه لام و جیم
 بونو نهبونی پیغهمبهری وان
 دیار نهکراوه له شهرعو قورئان
 هر کهس بۆی ووترا «أوحیناله»
 مهیکه پیغهمبهر به ههله مهچو
 چون میژ ههنگوینیش نه مهی بۆ ووترا
 کهسیش پێی نالیت پیغهمبهر برا

هیچ ژنیك نه بووه بېته پیغه مېهر
 سا قورئان وها بیت ئه دا خه بهر (۱)
 له گوناوه پاكن هه مو پیغه مېهر
 هه ر وا فریشتهش پاكن بی كه ده ر
 هه رچی كه بیستت ده ر حه ق به وانه
 له قسه و چیرۆك درۆو بوختانه
 گه ر له هه دیته یاله قورئانه
 به مانایك كه لیمه په نه انه
 خویه به پاکی گشت پیغه مېهران
 دورمان كه ی له گشت گوناوه خه مان
 لاخه ی له سه رمان سیبده ری كافر
 بۆمان پاریزی ئایین و باوور
 سه رمان خه ی به سه ر دوژمنانی دین
 پیمان ببه خشه پله ی به رزی ژین
 له ژیر چه پۆکی ئیستیعمار ده رچین
 بۆمان ئازاد كه خاكو هم ئایین

(۱) ئه پروانی بۆ ئه م ئایه ته كه ئه فه رمویت « وما أرسلنا

من قبلك الا رجالا نوحى اليهم » .

بهندی پینجهم

باسی بهشی ئینجهم له بهشهکانی ئیمان ئەکات

پینجهم باوه‌پی به پوژی حەشری
واته گیان له بهر گشت زیندو ئەکری
گشت را ئەگیرین له دهشتی مه‌حشر
ئەهیننه بهر چاو په‌رتوک و ده‌فته‌ر
چاکه‌و خراپه گشت پیشان ئەدریّت
گه‌وره یا بچوک بۆ ژمار ئەکریت
هیچ شت گوم ناییت له کرده‌ی مرو
فلیمی ژیان دیت‌هوه به‌ر ږوو
هه‌ر که‌س دان نه‌ نیت به‌ به‌دیەکانی
شایه‌تی ئەده‌ن ئەندامه‌کانی
گشت دینه‌ گوftar به‌ ئەمری خودا
چی کردویانه ئەکه‌ن ناشکرا(۱)
چاکه‌و خراپه به‌رامبه‌ر ئەکریت
که‌می و زۆریان ئەندازه ئەکریت

(۱) ئەڤوانی بۆ ئەم ئایه‌ ته « حتی اذا جاؤها شهد علیهم
سمعهم وأبصارهم وجلودهم بما كانوا يعملون وقالوا لجلودهم لم
شهدتم علينا قالوا انطقنا الله الذي أنطق كل شيء » .

گەر هەندەى يەك بن بى دەردى گيان
 ئەچىتە بە هەشت بە بى ئىشرو ژان
 گەر چاكەى زۆر تر باشتەر خۆش بەختە
 ئەگەر خراپەى زۆر ترە سەختە
 بە بىى خراپەى زىدە لە چاكە
 لە ناو دۆزەخى پەست و غەمناكە
 تاكو پاك ئەيىت جا ئەبى پزگار
 ئەو سا ئەچىتە بە هەشت و گوئزار
 مەگەر بىەخشىى خودا گوناھى
 ئەو كات نامىنى هېچ ئاخ و ئاھى
 ئەوە بۆ مروى خاوەن بپروايە
 مروى بىى بپروا چاكەى گومپايە
 چاكەى كافران پاداشى نىيە
 چونكو پەسسىدى پاداشى نىيە
 پەسسىدى پاداش پەيرەوى و بپروا
 بەپړيو پەووشتى خەتم الانبىا
 پاداشى كافر بەس لە دونىايە
 لە پۆژى دىكە بىى سودو سايە
 بۆيە تا ئەبەد چىگەى ئاگرە
 ئەوەيە سزاي هەرچى كافرە
 كافر يانى چى هەر كەسى بپروا
 نەينى بە خودا يا پۆژى سەزا

يا به محمد يا پښه مبه ران
يا به کتبان يا به فریشتان
خولاسه هرچی له قورئان دایه

بروای پتی نه کا کافره و کومپرایه
ته ویه بروای چی موسلمانان
هم فرموده یی خوا له قورئانه

﴿ باسی به هشت و دوزه خ ﴾

به هشت زور خوشه باسی ناکرتی
هر چند باسی که ی هرگیز نابرتی
هر چی که به دل بکه ی ثاره زو
دیته بهر دمت گیانه زو به زو
بو ته و ژيانه کوشش پیویسته
بو هر که س که سه یا خاوه ن ههسته
ته و ژینه خوشه ته درتی به ئینسان
به هو ی په پره وی ئایین و قورئان
هر که س لا بداله ریگه ی ئایین
به گویره ی لادان دور ته بی له و ژین
ژینی بی مردن بی دهر دو غمی
بی ئیش و ئازار بی کورتی و که می
بی سه رماو که رما بی جهنگ و کینی
برسیه تی و روتی له وی نامینی

ھەر چى خوشىيە ئامادەو بەردەست
چى ناخوشىيە لەوى نىتى ھەست

خوا بمان داتى ئەو ژىنە خوشە
گەر چى كەم بەشىن لە نرخ و تۆشە
دۆزەخ تا بلىي ھەندە نا خوشە
ئاگرى گەرم ھەر دەم بە جۆشە

ئاگرى ئىمپۇ يەكە لە ھەفتا
بەرامبەر ئاگرى دۆزەخ و ئەو سا
قورئان بخوینە ئەو جا ئەزانى
دۆزەخ چلۆنە ئازارو ژانى

بۆ ئەو كەسانەى كە ئەچنە ناوى
ئەو جا بىسپەو ھەرمىسكى چاوى
تەوبە كە مەگەر بىچىە ئەو جىگە
زوبە بگۆرە گەر خوارە پىگە

پۆكە لە پىگەى ئەحمەدى موختار
لە قورئان ھەگرە پەووشت و پەفتار

ھەر ئەو پىگەى پزگارى گىشتى
ھەم بۆ گىشت لافا ھەر ئەو كەشتى

بهندی شه شهه

باسی بهشی شه شهه له بهشه کانی ئیمان ئەکات

بهشی شه شهه میان باو دپی هینان
به قهزاو قهدهر گیانه بی گومان
چاکه و خراپه قازانچ و زیان
هه بون و نه بون گشت به دهست خودان
قهزاو قهدهر چی به مانایان
باشی وه رگره خۆت مه که نهزان
به وینه نه لیم باشی تی بگه
له مهش زیاتر باسی لی مه که
هر کهس که خانو دروست ئەکاتن
پیشان خه ریتە ی نهخش ئەکاتن
پاشان به گویره ی خه ریتە دهستی
پی ئەکاو ئەیکا بی کهم و کورتی
قهزا خه ریتە ی کاری خودایه
قهدهر هاتنه دی چۆنی دانایه
خودا له ئەزەل نهخشە ی گشت پوداو
کیشاو و تاکو دونیا بی تهواو
ئهمه به قهزا ، قهدهر هاتنه پوی
هر کار به گویره ی نهخشە ی پابوردوی

ئەش تۈانې لادا لەو نەخشە خودا
 بۆيە كار ئەكا دەرمان و دوعا
 ئەويش يەككە لە نەخشەي ئەزەل
 باشى وەر بگرە بىي كېشەو جەدەل
 جا بۆيە ئەلېن قەزا قەدىمە
 قەدەر حادىثە كارى عەلىمە
 ھەم قەزا كۈلى ، جوزئىيە قەدەر
 جار جار لە كۈلى جوزئى ئەچتە دەر
 جا بەمە ئەلېن عادەت دېراندن
 لە كاتى بەرجۆو (۱) كەرامەت نواندن
 گيانە وەھايە بەلام بزانە
 ئەم باسە جېگەي ھەلەي دلانە
 زۆر لى وورد مەبە باشى تى ناگەين
 كەردە وەي خودا پېگەي بۆ نا بەين
 باش بېروا بکە بەپېي كەردە وە
 مەژ ئەگېرئەت فەرمانى ئەوە
 بۆچى و لە بەر چى لە فرمان مەكە
 خوا خۆي ئەزانى بېرى لى مەكە
 ھەر كەس لە ھەر شت بکاتن ووردى
 ھېچى تى ناگا عومرى با بردى

(۱) بەرجو واتە موعجىزە • [دانەر]

هەر وهك كه دوكتور دهرما تيك ئه نا

بوچى و له بوچيت نى يه ئه ي برا

ئه گهر بليتن من زگت ئه درم

يا دهستت يا پات له بنى ئه برم

هيچ نالى ي بوچى ته سليمى ته واو

له فرمانى خواش وه ها بكه چاو

چون خوا له دوكتور زور زانا تره

رهخنه له كارى پيشه ي كافره

سود بو ئه و كه سه رو له فرمان كات

له پاشه روژى نه و جا تى ده گات

ئه وا ته واو بو ئيمان و باسى

ئو جا پويسته ئيسلام بناسى

به ندی حوتهم باسی ئیسلام ئەکات

ئیسلام گرتنی ڕێگهی خودایه
گیانه پێنج بهشی بۆ داندرایه
ئهو پێنج بهشانهت بۆ ئەکهه دیار
باشی تی بگهه پهی بکه رهفتار
یهکهه ووشهیی شههاده بیژی
پوخته ماناشی له دڵ بنیژی
(أشهد) ئەدهم شایهتی به دڵ
به زوبانیش ئەئیم هه وهکو بولبول
(أن لا اله) هیچ خودا نینه
له بۆ پهستن کهس پهوا نینه
(الا الله) جگه له زاتی یهزدان
دانهری زهوی و پاگری ئاسمان
(أشهد) ههه سا ئەدهم شایهتی
(أن محمداً) واته موحهدهدی
کوپی عبدالله (رسول الله)
نێردراوی خوایه بۆ پهوشهه پاهی

بۆ پیشان دانی دهستوری خودا
به سههیا بپژی درودی خودا

به ندى هه شتەم

باسى به شى دووهم له پىنج به شى ئىسلام ئەكات

به شى دووهميان كردنى نوڤژان
گيانە پىنج نوڤژان له هەمو پوڤژان
صوبى و هەم ظوهر و عەصر و هەم مەغرىب
پىنجەمین عىشا بە پىزو تەرتىب
واتە به يانى و نيورۆو ئىوارە
شىوان خەوتنان بەم جوړە ژمارە
دو پرەكەتە نوڤژى به يانى
نوڤژى شىوان سى ئەبى بزانی
نيو پوڤو ئىوارە و خەوتنان چوار چوار
باش بەجى پىنە نوڤژەكان ئەى يار
ئەو پىنج نوڤژانە له هەمو پوڤژان
له سەر هەموكەس فەرزى بى گومان
جا مەروى نوڤژ كەر پىرۆزو پاكە
بەلام نوڤژ نەكەر دورە له چاكە
نوڤژكەر له خزمەت خوا خۆشەويستە
نوڤژ نەكەر پوڤژى قىامەت پەستە
له دونيا سزای نوڤژ نەكەر كوشتن
له پوڤژى سەزاش ئاگرو سوتن

❧ باسی شەرتەکانی نوێژان ❧

بۆ ھەموو نوێژان چەند مەرجیک ھەنە
بێ ئەو مەرجانە نوێژ بێ فایدەنە
یەكەمین مەرجە گیانە لەش پاکی
گشت بەرگت پاك بێ لەگەڵ جێ پاکی
ئەبێ نوێژ ببێ ئەو جا نوێژ بکە
لە کاتی نییەت پو لە قیبلە کە
پۆ وەرئەگێڕیت تاكو دەر ئەچیت
لە نوێژ ، ئەگەرنا نوێژت تێك ئەچیت
دەست نوێژت ھەبێ گەر بەبێ دەست نوێژ
نوێژ کە بەتالەو بێ سودە ئەو نوێژ
ئەبێ عەورەت داپۆشی جوان
لە ناووك تا چۆك لە بۆ پیاوان
بۆ ژن ھەمو لەش بەس دەم و چاوی
لەگەڵ دو دەستی تۆ بکە ئاوی

❧ باسی دەست نوێژ ❧

دەست نوێژ نییەتەو شوتنی دەم و چاوی
دو دەست تا ھەنیشك بشۆرە تەواو
دەست بە تەپری بە سەر دا بێنە
دو پات تا گویزینگ پاك بشۆرینە

بئى كەم و كورتى ئەو ەيە دەست نوپۇز
 جا ئەلەيم ئەو ەي ئەشكىنى دەست نوپۇز
 ەەر چى يەتتە ەەر لە پەش و لە پاش
 دەست نوپۇز ئەشكىنى بزانە زۇر باش
 گەر لە شى مەۆ لە ژن بگەوېت
 ەەر جەگايى بئى دەست نوپۇز ئەشكىنىت
 پۇيىنى ژىرو دەست لە ەورەت دان
 لە پەش و لە پاش ەي خۇتو بيان
 شەشەميان ئىتر گيانە خەوتنە
 بئى خۇ توند كردن لە جەگە و بنە

❧ باسى كورت و كۆ كردنى نوپۇز ❧

بۇ مەۆى پەبوار دروستە كورت كا
 نيەپۇۆ ەصر ەم نوپۇزى عىشا
 واتە ەەر يەكەي دو پەكەت ئەكەي
 تەحيات ئەخوينى و سەلامت ئەدەي
 بەيانى و مەغريب گيانە كورت ناكريڭ
 واتە ئەو ەەر دوو ، ئەم ەەر سەك ئەكرىڭ
 ەروا عىشاو مەغريب كۆ ئەكرىڭ
 نيەپۇۆ ەصرىش پاش و پەش ئەخرىڭ
 واتە مەغريبى بىە گەل عىشا
 يا لەگەل مەغريب جەي بىنە عىشا

هم نوښی نیورډ ببه گهآ عهـ
یا خو بیڼه گهآ نیوهړډ عهـ
نوښی به یانی هر له جی خویه
هر وهك كورت ناکړی هر وا بی کویه
مهرجه سهـفهرت دو پوژه پئی بی
به په وتی کاروان نه وهك هی پئی بی
ئوهویه پړیگهی شیخی شافیمی
بو پړیگهی تریش نییه مانیمی

❧ باسی نوښی سوننه تو فهرزی کیفایه ❧

چهند نوښی تر همن پړ سودو مایهـ
سوننه تن یا خو فهرزی کیفایهـ
سوننه ت هر شتیک کردنی چاکه
گوناه له تهرکی هیچ نییه کاکه
ئو جا سوننه ته نوښی دو جه ژنان
نوښی پوژ گیران یا خو مانگ گیران
نوښی بارانه و نوښی چپشته نگاو
له پش گشت فهرزیك دو په کمه ت ته و او
له پاشی عیش او نیوهړډو مه غریب
دو په کمه تی تر همنه به ته رتیب
نوښی ته راویح مانگی په مهـزان
هم نوښی وه تره پاش نوښی خه و تنان

❧ باسی نوڙی مردو ❧

فہرزی کیفایہ نوڙی مردوہ
 لہ سہر کۆمہ نی ماوہو زیندوہ
 بہ لَام گہر یہ کَیْک بیکا لا ئہ چیت
 لہ سہر ہہ مویان ئہو ئہ گا بہ پیت
 با بۆت بہ یان کەم ئہو نوڙہ گیانہ
 چون زۆر پښوښتہو زۆریش ئاسانہ
 مردو درڙ کە لہ پاشی شوڙین
 روی لہ قبیلہوو سہرشتی خاوښ
 بہ داپوشراوی بہ شتښکی خاوښ
 گہر کفنی کرابی نایوڙ دا پۆشین
 راوہستہ لہ راست سینہی ہفہرمو
 ئہ کەم بۆ خودا نوڙ لہ سہر مردو
 دەستت بلند کە بیژہ بی کینہ
 (الله اکبر) دانئ سہر سسینہ
 بخوښنہ (الحمد) لہ پاشی ئامین
 دو بارہ دو دەست بلند کە بی کین
 (الله اکبر) بیژہوہ دو بـار
 صہ لاوہت لښدہ لہ شاہی موختار
 پاشان ہہم دەستت بہرز کەو بلی
 (الله اکبر) ہہم سا دابنئ

له سهر سينه و دوعا بخوينه
له بۆ مردووه كه به دلى بى گينه
پاشان به رزكه دهستت بفرمو
(الله اكبر) وهك جارى پيشـو

دانى سهر سينه و جا بده سلاو
له راستو له چهپ نويزت بو ته و او
به كورتى گيانه چوار جارن بلى
(الله اكبر) بى كه م و كه لى
له دوايى يه كه م خوښدنى (الحمد)
له پاشى دووهم صـهـلات له ئه حمده

له پاشى سى يه م دوعا بۆ مردو
له پاشى چوارهم سـهـلام زو به زو
به س ئه و نه ده يه چيى كه نى يه
سه جده و ركوعى هيچ تيدا نى يه

❧ باسى ته يه موم ❧

ووتمان بۆ گشت نويزت دهست نويزت پيوسته
كه ر ئاو دهست نه كه وت تيموم دروسته
دو دهستت ئه دهى له شـتـى توز دار
به ده م و چاوت دا بينه يهك جار
دوباره دو دهست بده وه له خاك
چه پت به راسته دا بينه زۆر چاك

پاشانیش راسته دایینه به چهپ
 ئیتر تهواو بو مهسحی راستو چهپ
 تیمومت تهواو بو پا هیچ نییه
 هم مهسحی سهریش لیتره دا نییه
 ههروا با بکا تیموم بریندار
 گهر ئاو زیانه بو چیگهی زامدار
 واته ئهشواتن ههمو چیگهی ساغ
 جا تیموم ئهکا بو چیگهی ناساغ
 هم له بهر ساردی ئاوو هم ههوا.
 مرو دروسته که تیموم بکا
 جاله بو غوسلش تیموم بهس هنده
 پیی ناوی که خوی له خاکی وهردا

﴿ باسی خۆ شوشتن « غسل » ﴾

ههركات گهینه یهك دو چیگهی بپراو
 یا خود چووه زور تا چیگهی بپراو
 هینت له ههركون چ پیشو چ پاش
 له ههرك زیندویهك بزانه زور باش
 واجبه ههمو لهشی خۆت بشووی
 نه وهك لهش پیسی ، به ههله نهپووی
 هم گهر بیتهوه ئاوت به ههرك شت
 ئهپی بشووری گیانه گشت لهشت

ژنیش ههروه ها گهر لئی چوو ژور
ئه ندازه ی ووتمان گیانه به هه ژور

ئه بی خۆی بشوا هم به هاتنی ئاو
هم که نیفاس و هیزی بو ته و او

واجبی غوسـلـی که من واته دون
نیه تی بینن گشت له شو بشون

گهر ئاو دهست نه کهوت یا له ئاو ترسای
تیمومـی ئه که ی چون ووتمان ئه و سای

باسی ئه و شتانه که له سه ر بی دهست نویژو
له ش پیس قه ده غهن

گهر بی دهست نویژ بوی نابی نویژ بکه ی
نابی دهستیشـت له قورئان بده ی

قورئان هه ل مه گره و ته و افیش مه که
هم به له ش پیسی ئه م چواره مه که

نابی له به ریش قورئان بخوینی
هیچ کات له مزگهوت نابی بمینی

ژنیش له هیزی له کاتی نیفاس
وه که له ش پیس وایه له گشت ده نگه و باس

هم بۆ جیماعیش پڕیگه ی شو نه دا
چونکه هه رامه جیماع له و ده مـدا

هم نابی بگريت پۆژوی پره مه زان
نویژ قهزا نا کات ، قهزا کات پۆژوان

بەندى تۆيەمىن

باسى بەشى سۆيەم لە بەشەكانى ئىسلام ئەكات

بەشى سۆيەمىيان گىيانە كەم زەكات
گومپايە ھەر كەس زەكاتى نەدات

ھەر كەس مالى بى پارە يان بى پۇ
يا دانە وىللە ، ژن بى يان مۇ

ھەم مېۋىۋو خورما مالى تىجارەت
لە ھەر شەيخ بىت خاكىش بى بابەت

خودا داينساۋە بۇ ژىنى ھەژار
بەشەيخ دەر بىكەي بە گوڭرەي بىرپار

لە پارە چل يەك لە خەرمان دەيەك
لە مېۋىۋو خورماش ئەدرىتن دەيەك

ئەو جالە پېرۆش بەم جۆرە ئەدرىت

يەك يەك ۋەك لەدوا بۆت بەيان ئەكرىت

❧ زەكاتى مەپرو بىزن ❧

لە مەپرو بىزن لە چلا يەك سەر
لە سەدو بىستو يەكەمدا دوسەر

لە دوسەدو يەك ئەبى بەسئ سەر
پاشان لە ھەر سەد دەر ئەكەي يەك سەر

❧ زه کاتی ووشر ❧

له پینچ ووشران مه پیک یا بزیتیک
له دهیان دووان گیانه پیک و پیک

له پانزه سیان له بیستی چواره
له بیست و پینجیان حوشری یه ک ساره

له سی و شهشان یه کی دو سالی
له چل و شهشدا یه کی سی سالی

له شهست و یه کا یه کی چوار سالی
له هفتاو شهشان دویی دو سالی

له نهوه دو یه ک دویی سی سالی
له سهدو بیست و یه ک سی سی سالی

پاشان له هر چل یه کی دو ساری
یا له هر په نجا یه کی سی ساری (۱)

بهو جوړه ئه دریت زه کاتی ووشر
ئیتیر نایه ویت بۆت بلیم پتر

❧ زه کاتی په شه وولاغ « مانگا و گارهش » ❧

له په شه وولاغ تا نه گاته سی
زه کاتی نی یه گهر لیم ئه پرمی

(۱) سارو سال به دوانزه مانگ ئه تین ، سار زاراوه ی
کویه و ههولپیره ، سال زاراوه ی سوله یمانی یه ، جا ههردوم به کار
هینان تا هیچیان زیز نه بن .

يەككى يەك سالە لە سى بېخىشە
لە سى تى پەر بو بەم جۆرە نەخشە
لە گشت سى يەك سال يا لە گشت چل سەر
دو سالتى دەرکە دەرئەچیت لە شەر

﴿ زەكاتى مالى سودايى « مالى تىجارەت » ﴾

سال بە سال ئەبى مالى تىجارە
لىك بدرىتەو بە نرخی پارە
چل يەككى دەرکەى بىدەى بەو کەسان
کە خوا لە قورئان دەباتن ناويان
زەكاتى هەر شت بەس لە بۆ وانە
فەرمانى خوايە و لە قورئانە (۲)
لە بۆ غەيرى وان زەكات ياساغە
بدرىتن پىيان شىخ بى يا ئاغا

﴿ باسى ئەو کەسانە کە خوا زەكاتى بۆ داناون ﴾

يەكەمین فەقىر فەقىر ئەوەيە
لە دە پىتويستان سىيانى هەيە
دووهم مسكىنە ئەو حەوتى هەبى
كۆكەرى زەكات هەر جۆرىك بىي (۳)

(۲) ئەنوارى بۆ ئەم ئايەتە « انما الصدقات للفقراء
والمساكين والعاملين عليها والمؤلفة قلوبهم والغارمين وفي الرقاب
وفي سبيل الله وابن السبيل » .

(۳) يانى با دەولەمەندىش بىت . [دانەر]

چوارەمین قەرزار پێنجەمین بەندە
 پێی ئەکپێ و ئەکریت ئازاد لەو بەندە
 شەشەمین لە بۆ پەيوەندی دلان
 بۆ پێگهی ئیسلام پەيوەوی قورئان
 ھەوتەم بۆ ئەو کەس والە غەزایە
 یان بۆ ھەر شتێک لە پێگهی خواپە
 وەك پێی خۆش کردن ھەلکەندنی بیر
 لە جێگهی بێ ئاو خەلک بکا تیر
 پرد دروست کردن بنیایی مزگەوت
 کفن و گۆر کردنی مرقویی بێ دەست
 ھەشتەم پێبوارێ نەماوێ خەرجی
 پێی ئەدریت تاکو ئەگاتن بەجی
 جا ئەبێ زەکات بکری بەھەشت بەش
 بەسەر ئەو ھەشتە بکریتن دابەش
 نابی گشت زەکات بەصیئفی بدریت
 بەلکە ھەر صیئفی ھەشتیەکی ئەدریت
 گەر صیئفێک نەما بەشی ئەو کاکە
 بەسەر وانی تر دابەش کە چاکە
 گیانە جا ئیمپۆ زەکات نادریت
 ئەگەریش بدریت بە خواری ئەدریت
 چونکو نا گاتە دەست ئەھلی زەکات
 جا ئیستە زەکات بە فیو ئەپوات

۱ا چاڪه گشت جي ڪڙمه لڻي پڙيڪ خه
 له چهند كه ساني خاوهن دين و فهن
 نه وان زه كاتي نه و جيگه ڪو ڪهن
 گشتي له يه ڪ جي ڪڙمه لڻ و پڙو ڪهن
 پاشان دابهش ڪهن وه ڪ موچه و بهرات
 به سهر نه و كه سان بڙي نه شي زه ڪات
 ڪهر نه و ڪڙمه لهش باش ئيشي نه ڪرد
 هه لسن بيگورن زور به ده ست و برد
 نه وهندهم نوسي چونكو ناسانه
 باشي تي بگه و باشي بزانه
 مال زنده نه بي به داني زه ڪات
 (يمحق الربا يربي الصدقات)
 مروى زه ڪات دهر جيگهي به هه شته
 دوعاي بڙ نه ڪهن چاڪ و فريشته
 چاڪهي نه نوسري يه ڪي به جهوت سهد
 زياتریش نه بي به لوتفي صه مهده
 نه داني زه ڪات گه لڻ گونا هه
 خو زه ڪات نه دهر زور پو سياهه
 ڪوشتنی فهرزه وينهي ڪافره
 چونكو له زور بهي گونا هه زل تره
 هم پڙي سهاش مالي سور نه ڪريت
 نه ندامي له شي به وي داغ نه ڪريت
 وه ها نه فهرمويت خودا له قورئان
 نه وهنده به سه له بڙ موسولمان

﴿ باسی زه کاتی سهر فیتره ﴾

هەر وهك له مائدا زهكات واجبە
له جياتى سهرىش زهكات واجبە
پىي ئه لىن فیتره عارفه ی پهمه زان
كه پۆژ ئاوابو له سهر موسولمان
واجبە فیتره بداته ههزار
تا پۆژى جیژنه بىي بهختیار
له پۆژى خوڤسى دلى نه پىشى
له بهر دهست كورتى خهفت نه چىشى
وهك خه لك ئه ویش بهرگه و خواردنى
له پۆژه باش بىي بىي خهم خواردنى
له برى ههر سه رىك هى خۆت و ههر كهس
له سه رته خه رجى و خۆراكى ئه و كهس
ئه بىي ببه خشى دو كیلۆو نیو
له خۆراكى شار به نان و به شیو
بده ی به و كه سان كه بۆت باس كرا
بۆ ئه و ههشت سینه ی بۆ زهكات ووترا
ئه وه ی كه ئه درى بۆ فیتره ئه بىي
له قه رزو خانوو خواردن زیاده بىي
زیاده بىي له گشت پىویستی مالت
مه سه رفه ی جیژنه بۆ خۆو منالت

مه‌ژار بانه‌دا فیتره‌ی په‌مه‌زان
 پی‌ی ناتی بده‌ جگه‌ له‌ نه‌زان
 نه‌گه‌ر هه‌ژاریش سه‌ر فیتره‌ بده‌
 نه‌دی کچی وه‌رگری سه‌ر فیتره‌ برا
 نه‌وه‌ی له‌ سه‌ریه‌ که‌ فیتره‌ بده‌
 فیتره‌ی پی‌ی ناشی له‌ شه‌ری خودا
 سه‌ر چاک‌ردنه‌وه‌و هانی بیده‌من
 گشت فرو فیله‌ مه‌یکه‌ گیانی من
 نه‌گه‌ر له‌ سه‌رته‌ گه‌نم یا پاره‌(۱)
 بنیره‌ مالی که‌سی مه‌ژاره
 نه‌گه‌ر خو نیته‌ بو چی وا نه‌که‌ی
 گالته‌ به‌ دین و شه‌ری خوا نه‌که‌ی
 له‌سه‌رت نی‌یه‌و نه‌و حیلش مه‌که‌
 گوشت بو نه‌زان چیدی شل مه‌که‌

(۱) پاره به پی‌ی مه‌زه‌بی حه‌نه‌فی نه‌دری . [دانه‌ر]

بهندی دهیه مین

باسی بهشی چواره م له بهشه کانی ئیسلام ئەکات

بهشی چواره میان پوژوی پهمه زان
پوژو لائیه با ژهنگی سهه ر دلان

هه ر کهس نه گریتن توشی سهه زایه
جگه لهو کهسه ی پێگهی درایه

وهک خاوهن هه یزو نیفاس و زکدار
شیرده رو نهخۆش هه م پیرۆ پێبوار

ئیش کهر هه لئه ستی پاشیو ئه خواتن
نیه تیش دێتی ئه و جا ئه پرواتن

کهینی تهنگاو بو ده با بشکینی
وهه ها ده ر ئه چیت له پێی بی دینی

گشتیان قهزایان واجبه له سهه
بهلام چی پیره بهس فیده ی له سهه

چه ند پوژوت خواردون هه نده دوجاره
هه ژاری تیرکه یا بیدتی پاره

هه ر نهخۆشیکیش نه ی مایتی چاره
ئه ویش وهک پیره سهاله م بریاره

پوژو ئه شکینی خواردنه وه و خواردن
یا ئیشی پیاوان له گه ل ژن کردن

ھەرچی بېچىتە ناو زىك و دەماغ
 بە ھەر كوتىك دا تۆ بىكە ياساغ
 جگە لە خواردن و خواردنەو و جىماع
 بۆ پۆژو شوكان نەكراو و ئىجماع
 پۆژو زۆر خىرە باسى ناكىرى
 پاداشى پۆژو بە كەس نادىرى
 ھەر خوايە ئەدا پاداشى پۆژو
 خوا خۆى ئەفەرمۆى بۆ منە پۆژو
 ھەر منىش ئەدەم سودو پاداشى
 ناگا بە پۆژو ھىچ شىت لە باشى
 مەوى بە پۆژو دوچار دل گەشە
 بى پۆژوش دو جار پەست و پو پەشە
 يەكەم ھەمو پۆژ كە ئەكات فتار
 دووہم لە قىامت كە ئەبى بەشدار
 خوا پىمان بەخشى كەدەوہى چاكە
 قسەكى دى كەت بۆ ئەكەم كاكە
 گەر بكا جىماع مەوى بە پۆژو
 فیدیەى لە سەرە بیدا زو بە زو
 ئەبى بەندەيەك ئازاد بكا يان
 دو مانگ بە پۆژو بىتن بى و وچان
 گەر ناتىر بكا دوژەم شەست ھەزار
 يانى نىوہ پۆو ئىوارە ئەى يار
 لە باسى پۆژو جا قەلەم وەسەر
 با بىنە سەر باس ھەچ و ھەم عومرە

به ندى يانزهه مين

باسى بهشى پيئجهم له بهشه كانى ئيسلام نهكات

بهشى پيئجهم يان حجى بيت الله
واته زياره تى كه عبه مالى خوا

كه به پيى ئاين حجت كه وته سهر
نه يكهى گومراهى ويى دين و بهد فەر

نزيكه بمریت تو به كافرى
فرمانى خوايه هم پيغه ممرى (۱)

جا باسى مەرچى حج كه وتنه سهرت
زورن بزانه باسو خه بهرت

له مه لای زور چاك وه رگره نه سحت
با نه خوئنده وار نه تكاتن بهد بهخت
عومرهش واجبه وه كو حج وايه
نه ويش زياره تى مالى خودا يه

(۱) ئه پروانچى بۆ ئه م ئايه ته « والله على الناس حج البيت من استطاع اليه سبيلا ومن كفر فان الله غني عن العالمين » وه هم فرموده ي پيغه مبر « من ملك زادا أو راحلة تبلغه الى الحج ولم يحج فلا عليه أن يموت يهوديا أو نصرانيا » .

﴿ باسی فەرزەکانی حج ﴾

بابۆت بەیان کەم کە چۆن حج ئەکە
باشی تی بگە هیچ هەلە ئەکە
فەرزى حج شەشن ئیحرامە یەکەم
پاوەستان لە چىسای عەرەفات دووهم
سەییەمین تەواف ، سەعی یە چوارەمین
لە مەفاو مەپووە ، پێنجەم سەر تاشین
شەشم تەرتیبە بەلام گەر لەدو
تەوافى قدوم سەعیت کردبو
پێویستی نی یە دوپاتی بکە
کاتی تەوافى ئیفاضە ئەکە
بەس ئەبێ سەعیت پاش تەوافى بیت
فەرز یا سوننەت هەر تەوافى بیت
ئەگەر لە جیاتی تاشینی سەرت
بە مەقسەس بپریت چەند مۆلە سەرت
بەسیەتی بەلام تاشین خێر ترە
جا کە یفی خۆتە باشی وەرگرە
بەلام ژن نابێ بتاشی سەری
بەلکو بە مەقسەس چەند مۆویک ئەبری

﴿ باسی واجباته کانی حج ﴾

واجباتیشی ئەمانەن گەستی
ئیحرام لە میقات ئەبێ ببەستی
دوو هەم کە هاتی لە جیای عەرەفە
شەو بۆمێنێهەو لە موزدەلیفە
سێ یەم حەوت بەردان باوی عەقەبە
گەورە لە پیشی نیو پۆی جێژنە
ئەگەر ئەو پەرجمەت پیشی تەواف بو
دروستە سەرت تاشی زو بە زو
ئەگەر تەوافت خستە پیشەو
سەرت بتاشە ئەو جا بێرەو
پاشی سەر تاشین بەرگت لە بەر کە
گشت شت حەلال بو ، پارێز لە ژن کە
پاشی گشت پوکنان (۲) ژن حەلال ئەبێ
با واجباتیش کۆتایی ئەبێ
واجبی پێنجەم مانەوێ سێ شەو
لە شاری مینی تەواوو پتەو
شەشەم هەمو پۆژ بیستو یەک بەردان
باوی عەقەبان بۆ پەرجمی شەیتان

(۲) پوکنو فەرزیه کە مانان بەلام واجب جیایە .

[دانەر]

ھەر عەقەبەيىت بەشى ھوت بەردە
 لە چوڭ دەست پىڭكەو لە گەورە بەردە
 گەر پوژى دووھم پىشى پوژ ئاوا
 حاجى لە مينا ھات و گەراوہ
 ھېچ قەيدى ناكا پرەجمى پوژى سىش
 لە سەرى لاچىت بەيى دەردو تىش
 واجبى ئاخىر تەوافول وەداع
 يانى لە كەعبە تۆ ئەكەى وەداع
 ھەرچى كە فەرزە گەر تەرك بىكرىت
 گيانە بەم جۆرە چارەيى ئەكرىت
 ئەگەر ئىحرامە ياخو ووقوفە
 ھەجەت بەتالە پى ئاخو ئوفە
 ئەبى سالىكى دى كە بىيەوہ
 بۆ ھەج و نابى ھېچ بىرىيەوہ
 ئەگەر خۆ ھەلقە ، سەعىيە يا تەواف
 قەرزارى وانەى بىي فېل و گوزاف
 ھەچ كاتىك ئەكەى دىل لە دىل مەدە
 تا تەواو ئەكەى دەست لە ژن مەدە
 ئەگەر تەوافى وەداعت كىردىي
 لە برى تەوافى فەرزت بۆ ئەبى
 وەداع ئەمىنى لە سەرت ئىتر
 مەپىك بىكوژەوہ نايەوئى پتر

ئەمە بو باسی تەرکی فەرزه‌کان
 جا بۆت بەهەمان کەم تەرکی واجبان
 يەك له واجبان گەر تەرك كرا
 گیانە بزانه فیدیەت لە سەرە
 فیدیە لیڤەدا کوشتنەوہی مەری
 گەر پارەت نەبو یاخو بۆت نەکری
 دەپۆژو بگرە سێیان لە مەککە
 حەوت لە مائی خۆت هیچی کەم مەکە
 فیدیە قیران و تەمەتتووع ھەروا
 بەم جوۆرە ئەکریت ببە دلییا

﴿ باسی ئەو شانەیی کە بە ئیحرام حەرام ئەبن ﴾

بە حەج یا عومرە گەر بەستت ئیحرام
 چەند شتی حەلّال لیت ئەبن حەرام
 گەمە لەگەڵ ژن یا جیماع کردن
 ھەم سەرتاشین و ھەم نینۆک کردن
 جل بکە یە بەر یا سەر داپۆشی
 ژنیش ناییتن کە پوی داپۆشی
 تیچیر گرتن و ھەم مارە برین
 بۆن بەکارھێنان وەیا دار برین
 یا گیا لە مەککە ، ھەر کەس لەمانە
 توشی یەکێ بو فیدیەیی لە شانە

بۆ غەيرى جىماع بىزنى يا يەك مەر
بىكۆزەۋە ياخۇ تىر كە شەش نەفەر

ھەزارو ، ياخۇ مى پۆۋو بىگرە
خۆت لەم سى شتە يەككىك ۋە رىگرە

بەلام بۆ جىماع دورە جىسسايى
بۆيە لەو نامە بۆت بەيان نايى

لە بۆ تىچىرىش ۋىنەي بىكۆزەۋە
يا بە نىرخى ئەو خۆراك بەخشەۋە

يا لەبرى ھەرمىشت يەك پۆۋو بىگرە
جا جىسايى خۆت زۆر باش پابىگرە

﴿ باسى عومرە ﴾

ئەۋەبو ھەج ۋە بىزانە عومرە
چۆتىك ئەكرىتن باشى ۋە بىگرە

ئىھرام ۋە تەۋاف سەئى ۋە سەرتاشىن
يا چەند مو بىرىن ئىتر چىدى نىن

ئىھرامى عومرەش لە مىقات ئەبى
ئەگەر عومرەكەت پىش يا بى ھەج بى

گەر لە پاشى ھەج تۆ عومرە ئەكەي
ئەبى بىچىە دەر لە سىنورى مەككەي

ئىھرام بىمەستى ئەۋجا بىيەۋە
عومرە تەۋاف كەي بىمەستىيەۋە

﴿ باسی ئەمە کە بەسی جور ئیحرام تەبەسرىت ﴾

كە گەيىپە مىقات ئیحرام ئەبەستى
جا بەسى جۆران ئیحرام ئەبەستى
ئیحرام بە عومرە با ئیحرام بە حج
يا بە ھەردوکیان واتە عومرە و حج
یەكەم تەمەتتوع دووہم ئیفرادە
سىئىم قىرانە لە خەلت لادە
مانایی ئیحرام گیانە بزانیە
نیەتی عومرە یا حج ھێنانە
یاخو پۆ ھەردو ھەروە کو ووتمان
پیش نیەت ھێنان فریدە جالان
بە دوپەشتە مال پاش نیەت ھێنان
لە مل داپۆشە تاكو خوار چۆکان
ئەگەر بەس بەینی ناوک و ھەم چۆکان
بپوشی بەسە ، ھیچ مەكە گومان
جگە لە دەست و ھەم دەم و چاوی
ژن دائەپوشی گشت لەش و داوی

﴿ باسی حج بە عومرە « تەمەتتوع » ﴾

گەر بە عومرەت بەست ئەچیتە مەككە
تەواف و سەعی و مەرتافین بکە

عومرمت ته واوېو بهرگت بکه بهر
تا روژی هه شتم خوش ئه به يته سهر

جا روژی هه شتم له قوناغی خۆت
بۆ حج بيهسته ئيحرامي مه زبوت

حج ته واو ئه که ی ههروه کو ووتمان
مه پړی یا بزنی بکوژه بی ووچان

واته پاش عومره گیانه بکوژه وه
مه پړی یا بزنی هیچ لی ی مه سهر وه

ئه گهر بۆت نه کړاو یا خو نه کړا
سی روژیان له وی به پوختی بکړه

حه وتیان که هاتی له مائی بگړه
ئه و جوړه ته واو باشی وه ربکړه

گهر بۆ ئيحرامي حج بهستن بچی
یه که له میقاتان ، لا ئه چی فیدی

واته مه کوژه وه هیچ شت و مه گړه
روژوش و ئیتر خیریشی پتره

﴿ باسی حجی له گه ن عومره « قیران » ﴾

گهر به هه ر دوت به ست ده ست به حج بکه
ئه عمالی حجت گشت ته واو بکه

بۆ حج و عومره ئه وه نده به سته
حه یوانتیک بکوژه هیچ پامه وه سته

ئەگەر بۆت نەكرا بىگرە دە رۆژى (۱)

سىيان لە مەكەو لە مال حەوت رۆژى

ئەگەر پيش عالفە بچىتە مىقات

حاجى بىن خەمە با فدىە نەدات

﴿ باسى حەجى تەنھا » ئىفراد ﴾

گەر بە حەجىت بەست سا حەج تەواو كە

كاتى لە مېنى تاتىيەو مەككە

ھەر ھەر مەزگەوتى بە رېز عائىشە

جا لە بۆ عومرە ئىحرام بپوشە

وەرەو مەككە عومرە تەواو كە

جا ھىچ شەنت نەما دلت خەسناو كە

بەو جۆرە ھەر ھەر سەفەرى حەجى

زۆر باش بزانەو باش كە حەجى بەجى

لېرەشدا فېدىەت نايىتە مىلى

ئەم جۆرەش خېر ترە مەكە تەمبەلى

دوبارە ئەلېم بە ھەرسى جوران

چون ئەجى بۆ حەج ، تا نەكەى ھەلان

گەر بە حەجىت بەست ئىحرام بۆ مەككە

بچو دابەزەو تەوافىك بکە

(۱) رۆژى : بەمانا رۆژووە ، رۆژى زاراوەى كۆيەو

ھەولېرە ، رۆژو زاراوەى سولەيمانىيە .

ته واف القدوم ناويه ئه و ته و اف
 له پاشان ئه كه ي نوويژي ته و اف
 واته دو په كمهت ني په زياتر
 گهر له مه قام بي خيتر تره و باشتر
 له پاشان بچو سه فاو و مهروه
 سه عي خوت بكه گيانه هوت كه ره
 تا پوژي عالفه وه ما ئه ميني
 نابي گيانه كه م ئيحرام بشكيني
 له پوژي عالفه ئه چيه عاره فات
 له وي زور بكه نالين و دوعات
 له وي ئه ميني تاكو پوژ ئاوا
 ئه گه پريه وه پاشي پوژ ئاوا
 بو موزده ليفه شه و له وي ئه بي
 به ياني چونت بو مينا ئه بي
 له وي هوت به ردان باوي عقه به
 جا سر بتاشه هيچ مه حته له مه به
 ئيحرامت ته و او به رگت له بهر كه
 تا ته و اف نه كه ي ده خلي ژن مه كه
 تا هه مو روكنان نه كه ي جي به جي
 ژن هه لال ناييت له بيرت نه چي
 له پاشان پوژ بو مه كه ي شه ريف
 بكه ته و اف مالي خواي له طيف

ئەمە تەوافى ئىفاضە و پروگنە
 پاشان بۆ شەوئى وەرەو مینا
 سى شەو لەوئى بە ھەم ھەمو پۆژان
 بیست و یەك بەردان باوئى عەقبان
 بۆ ھەر عەقەبىك كاكە ھوت بەردە
 لە چوك دەست پئى كە لە گەورە بەردە
 گەر بەس دو شەو ماى ھیچ قەیدى ناکا
 بەلام پئیش مەغریب وەگەرئى كاكە
 ئەگەر مەغریب ھات نایئى دەر بچى
 لە مینا تاكو سى شەو دەر ئەچى
 كە ھاتىە مەككە بچو دەرەو
 ئیحرام بە عومرە بەستەو بئیرەو
 عومرەش تەواو بو كە ویستت دەرچى
 لە مەككە لە بو بەرەو مائ بچى
 تەوافى بەیتى بكەو بئیرە دەر
 پاش ئەو تەوافە مەبە لە وئندەر
 تەواف الوداع ناویە ئەو تەواف
 لە لای سى ئیمام واجبە بئى خىلاف
 سا بەمە ئەلئین ھەجى بە ئىفراد
 باشى وەر بگرە ئەگەى بە مورا
 گەر بە ھەردوت بەست وەك ھەجى ئىفراد
 بچۆو ئیش بكە بئى فئیل و فەساد

له جیاتی حج و عومره ئه ژمریت
 ئیتر نایه ویت که عومره بکریت
 مه گهر بۆ خیر و زیده شه وایت
 له بۆ خۆت بکه ی یا دایک و بابت
 سا به وه ئه ئین حجی به قیران
 له لایه ن زۆر کهس ئه و خیر تره له وان
 گهر به عومره ت به ست بچۆ بو مه ککه
 له وئی دابه زه و ته وافی بکه
 ئه وه ئه بیته ته وافی عومره
 به ویش ته وافی قدومت کرا
 له پاشان نوێژی ته وافی بکه
 برۆ بۆ سه فا سه عیشت بکه
 سه عیت ته واو کرد بتاشه سه رت
 گشت شت خه لال بو به رگت که به رت
 تا پۆژی عالفه بمینه پي کام
 پۆژی عالفه بیه سه ته ئیحرام
 بۆ حج و بچۆ له بۆ عاره فات
 له وئی بمینه تا کو پۆژ ئاوات
 له موزده لیفه شه ووت بکه وه
 به یانی له بۆ مینا بی ره وه
 سا بکه په جمی عه قه به ی گه و ره
 سه رت بتاشه یا چه ند مو بی ره

جا وەرە مەككه بكه ته‌وافت
 هم به جى پېنه نوڤىزى ته‌وافت
 ئەو جا ته‌شرىف كه بكه سه‌عى حج
 بهمه ته‌واو بو عومره‌ت و هم حج
 ئەگه‌ريپه‌وه مينا سى شه‌وان
 يا دو شه‌و گشت پوژ پرهم كه شه‌يتان
 پاشان كه ويستت به‌ره‌و مال پړوږ
 ته‌واف الوداع ئەكه‌يت و ئەپړوږ
 جا به هر جوړيک له و سى جوړانه
 حجت كرد حجت راست و په‌وانه
 گه‌ر به ئيفراد بو چث ناكه‌وته سه‌ر
 له دو جوړى تر فيديت دېته سه‌ر
 ئەگه‌ر پيش عالفه نه‌چيه وه‌مىقات
 ئەگه‌ر چووى فديه له سه‌رت نه‌روات
 بويه كه ئيفراد خيتر تره له وان
 جا به و بيه‌سته‌و مكه هيج ه‌لان

❧ باسى زياره‌تى مه‌دينه ❧

برام كه چويه سه‌فه‌رى حه‌جى
 له پاش حج كردن يا پيشى حه‌جى
 بچو مه‌دينه‌ى حه‌زره‌تى سه‌ردار
 له بو‌زياره‌تى مه‌رقه‌دى موختار

چونکه زیارەتی قەبری پێغه مبه‌ر
 له‌ بۆ هه‌موو که‌س پر سووده‌ و به‌ فەر
 هه‌ر که‌س بکاتن زیارەتی قەبری
 له‌ شه‌فاعه‌تی به‌شیک وه‌ر نه‌گری
 جا رابوه‌ سه‌ به‌رامبه‌ر « شوباک »
 باش پیاریوه به‌ دلیکی زۆر پاک
 بلی سه‌لامی خودات له‌ سه‌هه‌ر ربی
 جه‌زاو پاداشت زۆرو به‌ فەر بی
 بو ریگهی راستی شاره‌زات کردین
 هه‌ر چی به‌ سووده‌ پیت راگه‌یانندین
 هیچ که‌موو کورتیت نه‌ کرد له‌ فەرمان
 دونیات رووناک کرد به‌ ریگهی قورئان
 که‌یشتی وه‌ خوا به‌ دلیکی زۆر شاد
 پاش ته‌واو کردنی ته‌بلیغو ارشاد
 هه‌زار سه‌هلاتو سه‌لامی خودا
 برژیت به‌ سه‌رتا تا پوژی سه‌ه‌زا
 خوایه‌ بۆ خاتری نه‌و زاته‌ پاکه‌
 لیتمان خوش ببه‌و دلمان گوشاکه‌
 پاشان برو حاسنت بو بکرو عمر
 سه‌لامیان لێ بکه‌ به‌ دلیکی زۆر ته‌ر
 بلی ئیه‌و بوون وه‌ زیری هه‌زرت
 ته‌قسیرو نه‌کرد له‌ ئیش و خزمه‌ت

خوا لئ ورازی بیت به پاکی ئیوهش
 ئیمهش بکاتن له رهحمی هاوبهش
 بهینی منبرو قهبری په یغه مبهه
 میرگی به هه شته وائهدریت خه بهر
 جالو به هه شته ده رناچی خهسته
 بی شیفاو دلگهش نه بی چی پهسته
 خویهك نوژی مزگهوتی رسول
 به هزار نویژ نه کریتن قه بول
 پاشان بچۆ بو « جنة البقیع »
 گورستانیکه زۆر گه وره وه سیم
 پره له خزمو کهسی پتغه مبهه
 هم یارانئ له پیاوانی دلتهر
 له خوای گه وره زۆر پپاریوه
 بو خوتو بو وان جا بگه ریوه

❦ باسی گه وره یی هه ج ❦

جا هه ج پیرۆزه هه ج گه لهك خیره
 له خزمهت خوا دا پاداشی زۆره
 هه رچه، هه ج بکات هه جی رپک و چاک
 له گونا هه بیت خاوین و هم پاک

وہ کو ئو پوژہی لہ دایک بووہ

چلکی گوناہی لہ خو شوشتووه^(۱)

حہجی راستو پٹک نی یہ پاداشی

جگہ لہ بہہشت لہ پوژی پاشی^(۲)

نیشانہی حہجی قہبولہ ئہی جان

حاجی کردووهی باشترہ لہ پیشان

ئہگر نادیارہ حاجی گہراوہ

بہس ماندو یونی لہ کیس داماوہ

با بہس بی باسی حہج و ہم حاجی

خوایہ بیخہ دل راستی و پرهواجی

ہم درودی زور لہ سہر پیغہمبہر

وہک باران پرژیت تا پوژی مہحشر

ج

(۱) ئہ پروانی بو ئو فہرماییشتهی حہزرت : « من حج

فلم یرفت ولم یفسق خرج من ذنوبہ کیوم ولدتہ امہ » .

(۲) ئہ پروانی بو ئو فہرماییشتهی پیغہمبہر : « الحج

المبرور لیس لہ جزاء الا الجنة » .

[دانہر]

بهندی دوانزهه مین

باسی پاریز کردن له گونا هه کات

ئهوا تهواو بو پینج بهشی ئیسلام
باشی وه ربگره و پای بگره تهمام

بهلام بزانه ئیسلام دو ریزه
کردنی واجب دووهم پاریزه

ئهوهی باسمان کرد باسی واجب بو
دهبا پاریزیش باس بکهه بو تو

گیانه پاریزی گونا هه پئویسته
مرۆی گونا هه بار ئه نجامی پهسته

ههروهه کهسانی که دهرده دارن
توشی نهخۆشی و ئیشرو ئازارن

دوشت پئویسته بو چارهی دهردیان
پیشهکی پاریز دووهمین دهرمان

دهرمان بی پاریز ســـــودیکی نییه
ههروهه بی دهرمان پاریز هیچ نییه

دینیش وههیهه پاریزو دهرمان
دهرمان واجبات ، بۆم کردی بهیان

پاریزیش دوری له هههههههه
مرۆی گونا هه بهار خۆ رو ســـــیاهه

له ههوا بفرۆ بپروای پێ مکه
 خۆتی لێ لاده برایی مکه
 گونا گه لێکن بۆت ناکهم ژمار
 به لām به کورتی بۆت ئەکهم دیار
 هەرچی زیانه بۆ گهل یا بۆتاک
 گونا هه مه یکه ئەی گیانی دڵ پاک
 بۆ مائ یا بۆ خوین یا ناموسی کەس
 دەست درێژ مکه تا ببی به کەس
 به دەست و زوبان به هیچ ئەندامی
 کاری وا مکه که له ئەنجامی
 بپهنجی دلی ئاده میـزادی
 به مه دور ئەبیت له هەر فەسادی
 ئەگەر ئەتەوێت پڕیگهی پاست بگریت
 پزگاری و خۆشی دو دونیا وه گریت
 له هەر دو جیگه بژی به خۆشی
 نه بی دو چاری دهر دو نه خۆشی
 ئەوهی ههز ناکهیت له گهلت بکریت
 له گهت کەس مه یکه پونه و پاسته پیت
 ئەوهی ههز ئەکە ی خه لک بۆت بکات
 بۆ خه لکی بکه ئەکە ی به ئاوات
 ئەوهیه پڕیگهی هه دیش و ئایهت
 ئیتر دو شسته ته قواو عیبادهت

يانی پارێزو هەم خوا پەرسستی
هەر کامت نەبێ گیانە دڵ پەستی
بەدو خووش ئەبێ مردن و ژيان
خۆشەويست ئەبێ لای دوشمنانت
بە ئەخلاقی چاک بەپاکي پەووشت
دونیا ئەبێتە گوێزارو بەهەشت
بە خویی بەدو بە بەد پەووشستی
جێگەت دۆزەخە گەر لە بەهەشتی
قەسە و قەسەپۆك ئەو لاو و ئەم لا
پشتی تێ بکە پۆكە لە « مەولا »
خوێندن گەومەرە زانین و ئاین
هەر ئەو بە کەلکەن لە دونیاو دین
پەندەم ئەو بە گیانە بۆ هەر کەس
بەو پەندە ناکەس ئەبێتن بە کەس
هەم ئەبێ هەمو ئیش و فەرمانت
بەپێی ئیسلام بێت ماوەی ژيان
چونکو بۆ گشت شت ئیسلامی پێ نور
پێگەی دانائەو بۆ نزیک و دور
هەر لە بێشکەو تا دەرجونی جان
بۆتی دانائەو پێگە بۆ ژيان
هەر کەس لا بەد لە پێگەی ئیسلام
توشی زیان ئەبێ بێ شک لە ئەنجام (۱)

(۱) ئەپوانی بۆ ئەم ئایەتە « ومن یبتغ غیر الاسلام دیناً
فلن یقبل منه وهو فی الآخرة من الخاسرین » .

به ندى سيا نزه به مين

باسى پيغه مبهرو ره ووشتي پاكي ته كات

« درودى خواى له سهر بى »

له پاشان گيانه چهنډ شتى تر هه ن

ته بى بيزانن پشستى تى مه كهن

پيغه مبهري مه ناو موحه ممه ده

له گشت كردارى پاك و په سنده

كورى عبدالله عبدالمطلب

هاشم و عه بدول مه ناف به ته رتيب

تا ته گاته سهر ئي براهيم خه ليل

زنجره ي پاكه به بى قال و قيل

دايكي ئامينه ي كچى وه هبه بو

وينه ي پاكي و ريژو ته ده بو

دايه ي حليمه ي سنه عديه ي ناوه

جا ته و خاتونه شيرى پى داوه

له شارخى مه ككه له دايك بووه

هر له منالى خوى شيرين بووه

نه كورت و نه دريژ وينه گه ندمى

چاوو برو پدش نازك په رچه مى

دهست پاك و ئازا زيره كو دانا
 دور بوله پرهنه لاي همو زانا
 بي كينه و رق بو خوش ووشه و گوشتار
 فهر يادي لاتو په ناهي هزار
 بي نازو فيز بو هيمن له سهر خو
 بو ريگهي راستي پر له جست و جو
 دانش له هر كار خاوه ني چاكه
 دور له فرو قتل دم و دل پاكه
 درو و دهله سه لئ نه بيس ترا بو
 لاي دوست و دوژمن پروا پي كرا بو
 پيش پيغه مبهري كه باسنيان نه كرد
 به راست گوو نه مين گشت ناويان نه برد
 له ژيرو بري سوديان وهر نه گرت
 بو شتي زور زل پر سيان پي نه كرد
 وهك لا بردني ناكوكي بي حه
 له سهر داناني حه جه رول نه سه وهد
 له جيگهي خويا له ديواري بهيت
 هر خيلى نه يويست كه خوي داي بنيت
 خهريك بو جهنگي بكه و يته ناو
 گشت يه كتر بكوژن به ژنو به پياو
 نه و ريكي خستن خستيه به رماري
 هه تيان گرت تاكو گه ييه جي واري

ههركهس لایهکی بهرمالی گرتبو(۱)
 جا خۆی ههلی گرت داینا له جۆی خو
 کهس بێ بهش نه بو دلشیان نهشکا
 پشتی شهیتانی بهو ئیشه شکا
 جا بهو پهووشته زۆر خۆشهویست بو
 کاتێ تهههنی پێنج سال و بیست بو
 له بهر پهووشته و کرداری پاکی
 خهجیجه خواستی بێته هاو تاکی
 خۆی داوای لێ کرد که وا بی خوازی
 که خواستی دایان زۆر به شانازی
 گیانه نابڕی باسی پێغهههه
 نهگه بنوسری ههزاران دهفتهر
 خۆفهلسهفهی نهو هیشتا تی ناگه
 زانایی عالم ریگهی بو نابهن
 گشت زانا له پۆژ ئاواو پۆژ ههلات
 سهه سامن له پۆی زانستی و خهبات
 نهتین نهو ریگهی له کێ هیناوه
 نهو خهلهکه پهستهی چۆن پێ ههتساوه
 شوان و گاوانی گهیانده نهو پا
 بونه شاههنشای ئاسیاو نهوورپا

(۱) بهر مال زاراوهی سولهیمانییه ، بهرمار زاراوهی

[دانهر]

ههولێر •

هرچی ووتویه گشتی ته واره
 خو هیشتا زوریش نه زاندراره
 له کئی خوندووه له کی دهرچووه
 لای کام فیهل سو ف دهرسی خوندووه
 نازان نه وه کاری خودایه
 دهست چینی نه وه و خوئی ناوی دایه
 پیگه و په ووشتی چاکتر نیشانه
 که په روه رده ی نه وه له لای په زدانه
 گیانه تکایه میژوی ژبانی
 باش بخوینه وه نه و جا نه زانی
 چ شه بازیکه شاهی نه نبیا
 چ سولتانیکه گه وره ی پیشه واه
 بهس مه لی خوا به ئیتر حه ز نه که ی
 چی نه لی ی بلئی که مه دحی نه که ی
 له بهر پیروزی نه وه ندهم نوی
 نه وه ک نابری گشت کهس بنوسی
 خوا لامان نه دات له سه ر پیگاکه ی
 زیندو شمان بکات له ژیر نالا که ی

به ندى چواردهه مين

باسى بير كردنه وهى په يغه مېر له حائى خه لك و
چونى بو ته شكه وتى حه راو بونى به يغه مېر ته كات

له گه ل خه جيجه كه بو وه هاو سهرين
نه ختې سهر سوك بو له پوى ئهركى ژين
ئو جا كه وته بير له پځى چه وت و پراست
له شتى پرو پوچ زور خوى ئه پاراست
شتى ناپره وای لا ناشيرين بو
له نه زانى گدل گه لى غه مگين بو
زور قينى ته هات له بت و سه نه م
ئه يو يست پاك بكا له گشتيان حه ره م
ئهى زانى ئه مه نابن به خودا
خودا شتيكه له مانه جودا
تو خوا شتيكى به ده ست تاشا بى
چون ئه بى شاهى گه داو پاشا بى
دلى پر داخ بو له ژيانى ئه وه ده م
ژيانتيكى ويلاو بى سودو به ره م
به ربه ره كانى خه لكى له سه رمال
هه ژار خواردن و داديش پايه مال

ئەو نازو فېزەى سەرۆك و سەردار
 دۇنيای تال کرد بو لە مروى دلدار
 نەزانی و لاتى ناکوکی و پیسی
 خۆ تەندروستی کەس لى ناپرسی
 زۆردارى چەترە سایەى کردوو
 گەل وەکو گەگەل لە بن نوستوو
 خۆ ھەلدانەو بە پشت و نەتەو
 بە ھېزو بە مال بە دەست و جەلەو
 زاناو زانست ھېچ پىزى نەبو
 خۆ داد پەرسىش ھېچ ناوى نەبو
 بى ياساو قانون ھەم بى پىگەو شون
 ھەر کەس لە بۆ خۆى ئەمرى کاف و نون
 ئەو زاتە ھەردەم بە مە دگىر بو
 پرسىارى ھەر دەم لە جوان و پىر بو
 ئەلى ئەو گەلە کەى ئارام ئەيىت
 کەى بۆ پىگەى راست دى بە کام ئەيىت
 ئەبى کەى پىزىك بکەوئىتە ناو
 ياسايى ھەيىت بىگرنە بەر چاو
 داد پەرسىتىك سا بۆچى نىيە
 مېشكى ئەم گەلە بۆچ وا گەنىيە
 پىگەى ئابورى کۆمەلایەتى
 يارمەتى و پىتاک يان براىەتى

له بۆچی نی یه بی پښگه و شوینه
 به دی و به د خویی بۆچ وا به تینه
 بۆچ خوینده واری هیچ باوی نی یه
 خویشه سازي هر ناوی نی یه
 بۆچی نه بی کچ زینده گوږ بکړیت
 له مالی باوکی هیچی پی نه دریت
 ژن بۆ بی بهش بی له هه مو ژيان
 جگه له ژيانی پهستی و بی سامان
 خواجه که ی نه بی گدل له خه و ههستن
 دهستی په کیه تی له گدل په ک بهستن
 پښک بخه ن ژینی پښک و پښک و پاک
 بینه سهر پښگای راست و هه م پروناک
 بۆ ژینی گشتی و بۆ ئاسوده گی
 پښگه ی ئازادی نه ک هی به نده گی
 با سه جده نه به ن له بۆ دارو به رد
 با داوا نه کن له بت خوشی دهر د
 ئایا خودایه به چ پښگایی
 واز له مه دینن چو ن دینه پایی
 چو ن نه بی بگرن پښگه ی راستی
 پښی له بت لادان پښی خوا په رستی
 له سهر نه و بیر له پیش چل سالی
 چو وه غاری حیرا قو لی هه ل مالی

بۆ خوا پەرستى و پى دۆزىنەو
 دورى له خەلك و دى حەسـىنەو
 ھەر بىرى ئەكرد ئەپاراپەو
 بۆ پىگە دۆزى ئەناوراپەو
 لە چل سالى دا خوا وەحى بۆ نارد
 بە جوبرائىلدا قورئانى بۆ نارد
 جوبرائىل فەرموى اقرا بخوينە
 من خويندەوار نىم وازم لى بىنە
 جوبرائىل گوشى و فەرموى بخوينە
 بە ناوى خودا ھىچ تى مەمىنە
 ھاتەو مائى شەژاو شىواو
 ووتى دام پۆشە خەجىج بە ھەشتاو
 ەرزى کرد چى بوو سابۆى گىپراو
 خەجىجەى ھوشيار زۆر دلى داو
 ووتى پەفتارو خوو پەووشتى تۆ
 دورە لەو شىستەى لى ئەترسى تۆ
 ئومىدم وایە بىيە پىفەمبەر
 لە بۆ ئەو گەلە بىي بە رابەر
 جا بردى بۆ لای وەرەقەى بە ناو
 بۆى گىپراپەو بە پوختى روداو
 ووتى ناموسى عىساو موسا
 وا ھاتۆتە لات سا ھىچ مەترسە

تۆ پېغەمبەریت سەد موژدە بۆ خۆت
 خۆزگا بۆی بام كۆمەك بكم بۆت
 ئەو پۆژەى گەلت دەرت ئەكاتن
 لە خاك و شار ت بى بەش ئەكاتن
 ووتى لە بۆ چى گەل دەرم ئەكات
 ووتى ھەر كەسى داواى حەق بكات
 ئازار ئەبينى و لە شار دەر كردن
 پاشان بەشى ئەو ھىزو سەر كەوتن
 ئەو جا پۆژ بە پۆژ وەحى بۆ ئەھات
 دەستى كردە بانگك لە بۆ پېگەى پاست
 خەلك كە بىستى قسەو گوڤتارى
 تەماشايان كرد پېگەو پەڤتارى
 ووتيان ئەو پېگە ناگونجى بۆمان
 لېمان تېك ئەدات دەولەت و سامان
 پويان كردە پىئى بەر بەرەكانى
 ھەر كەس تى كۆشى بە ھەردو شانى
 ھەر چەند بە پېگەى زەحمەت و ئازار
 بەر بەستيان لى كرد بۆيان نەكرا چار
 پۆژ بە پۆژ لە حەق گەرمتر ئەبو
 يارو دلسۆزى ھەر زۆر تر ئەبو
 مامۆستا جوبريل خو زۆر چاپوكە
 پۆژ بە پۆژ ئەينى نامەو پەرتوكە

له دژی پښه و یاسای بهد بهختان
 هزرهت بانگ تهکات له شارو دهستان
 نه مه یه پښا پښه تان خواره
 خو دوا شه پ مهکن زو بکن چاره
 ریستیان بی کوژن به لام مامی^(۱) چاک
 وږستا به رامبه ر ده سیسه ی نا پاک
 پاشان مامه که ی نه مری خودای کرد
 هیزکی گه وره ی له کیس سه روه ر برد
 تینیان بو هینا جا نه یما هیچ چار
 خو وو یاران ی دهرکه وتن له شار
 چونه مه دینه له وږ دامه زران
 سا که وتنه خو شی و سه ر به ستی ژیان
 جا دایان مه زران د ده ولته تی ئیسلام
 ده ولته تی قورئان هم خودای عه للام
 له بلا و کردنی ئاین نه ویستتان
 دادیان بلا و کرد له دږو شارستان
 هیزیان په یدا بو دینیان په ریه به ست
 دوژمنان به مه زور باش کردیان هه ست
 زور هه ولتیان نه دا له ناویان به رن
 بو یان پښه نه که وت به کچکه و مه زن

(۱) واته ابو طالب .

پوژ به پوژ خودا به هیزی کردن
 خو هیچ نا ترسان له کوشتن و مردن
 لایق قه بائیل لایق جوله که
 له لایق تریش خو خه لکی مه که
 گشتی دوشمن بو بو ئه و کۆمه له
 بو یان دا ئه نان سه د داوو ته له
 به لام هر که سیک خودای له گه ل بیت
 دوشمن له هر لا وه کو می گه ل بیت
 هر سه ر نه که ویت نه و پرو نا سبه ی
 پی گه ی راست بگره و وره ت به ر نه ده ی
 ناخر سه ر که و تن له سه ر هه مو لا
 گه ش بو دلی پاک به رز بو ئالا
 مه که که شیان دا کرت به فه رمانی حق
 بت و سه نه میان کردن شه ق و له ق
 نه و جا پیت به پیت له نیزیک و دور
 خه لک نه هاتن بو شاری پپ نور^(۲)
 ئیمانیا ن نه ی نا ئه بون به ئیسلام
 به رزو بلا و بو ئایینی ئیسلام

(۲) ئه پروانی بو ئه م فه رموده یه ی خوا « اذا جاء نصر الله
 والفتح ورأیت الناس یدخلون فی دین الله أفواجا فسبح بحمد ربك
 واستغفره انه كان توابا » . [دانهر]

به ږيگه‌ی پاستی و به‌دادو چاکه
 خه‌لکيان هینا سر ئه‌و ږيگه پاکه
 به‌م جوړه دینو ئاین بلاو بو
 تاكو ته‌مهنی حه‌زرت ته‌واو بو
 له کاتی ته‌مهن شه‌ستو سی ساله
 کوچی دواي فهرمو ئه‌و چه‌هره ناله
 گوږی پروزی که‌وته مه‌دینه
 خاکی قاپی‌یه‌ک‌ی ده‌رمانی سینه
 ده سال مایه‌وه له مه‌دینه‌ی پاک
 سه‌ری نایه‌وه حه‌زرت له ژیر خاك
 گیانی پروزی که‌ییش‌ته‌وه خوا
 به‌ دل‌یک‌ی زور گه‌ش کردی کوچی دوا
 خوايه ده‌ک ئیمه‌ش وه‌ک ئه‌و دل گه‌ش که‌ی
 له سایه‌ی سه‌روه‌ر ئیمه‌ش هاو به‌ش که‌ی
 بو خاتری چاک و پاک و دل پاکان
 دورمان خه‌ی له پئی و شوینی نا پاکان
 لی‌مان نه‌گوری نه‌مان که‌ی به‌د به‌خت
 قه‌ت توشمان نه‌که‌ی ژینی ته‌نگ و سه‌خت
 نه‌له‌و دونیا‌یه‌نه‌له‌وی دی‌که
 به‌کرده‌وه‌ی چاک بن‌که‌ی خه‌ریکه
 بریژه هه‌رده‌م وه‌ک باران په‌حمه‌ت
 سه‌ر موحه‌مه‌دو ئالو هاو سوچه‌ت

« قد خلت » رۆیین « من قبله » پیش ئه‌و

« الرسل » گه‌لێك په‌یغه‌مبه‌ر وه‌ك ئه‌و

« أفان مات » ئه‌گه‌ر هات و مرد

« أو قتل » یاخو کوژراوو راپورد

« انقلبتم » هه‌ل ئه‌گه‌ر پێن یا نا

« علی » له‌ سه‌ر « أعقابکم » پاژنه

یانی له‌ ئایین په‌شیمان ئه‌بن

هه‌م له‌ پرێگه‌ی راسه‌ت مل پێچان ئه‌بن

« ومن ینقلب » هه‌ر كه‌س هه‌لگه‌ری

« علی عقبیه » سه‌ر پاژنه‌ی دوپی

« فلی یضر » زیان ناگه‌ینی

« الله » به‌ خوا یان به‌ ئایینی

« شیئا » هه‌یج شتیك له‌ كه‌مه‌تر زیان

خۆیان له‌ دوا رۆژ ئه‌بن په‌شیمان

« وسیجزي الله » خوا پاداش ئه‌دات

« الشاکرین » چی سوپاس ئه‌كات

له‌ پاشان فهرموی ئه‌وه‌ی خوا ناسه :

خودا نامرێت خاوه‌ن سوپاسه

هه‌ر كه‌س موحه‌مه‌د په‌رسته‌ ده‌سا

موحه‌مه‌د وا مرد شیواوی به‌سه

عومه‌ر هاته‌وه سه‌ه‌ر بیرو هۆشی

پروی له‌ به‌كر كرد به‌ پرویکی خۆشی

ووتی گه ورهیی هر تو نه زانی
 من نه و ئایه تم بو چی نه زانی
 دهستی بو به کری گرت و ماچی کرد
 ووتی سا کاتی شیواوی پابورد
 جی نیشیک دانیین بو شاهی سهردار
 جی به جی بکات گشت فرمان و کار
 با دابنیشی پیمان دا فرمان
 له فرمانی نه و ده نه چین هیچمان
 هه لسان و چونه لای خیلای نه سار
 له بو دانانی جی نیشیی سهردار
 له پاش زور هه لالو نه و لاو نه مالا
 بوبه کر کرا جی نیشی نه و شا
 جایغه مبه ریان به خاکی سپارد
 به دلیکی گهرموو به ئاهیککی سارد
 نه و یه ریگهی گشت شاهو گه دا
 ئازاوو پهستو دق پاکو پرسوا
 به چی دق خوش کهین به دونیاوو ژین
 دونیا ریگه یه ئیمهش پئی په وین
 هیچ باکت نه بی به ژینی دونیا
 چونکو ناخوشتی و خوشی گشت نه پروا
 هیچ کهس نامینئی له چاکو له بهد
 هه موی نه نویتن له ژیر خاکو بهرد
 گهر پاشه پوژت پاکو پروناکه
 خوشی و ناخوشتی دونیا چ باکه

به ندى شانزهه مين

باسى جى نشينه كانى پيغهمبر صلى الله عليه وسلم

جى نيشيى يه كه م نه بو به كر بو
دوهه مين فاروق شاهى عومر بو

سى يه مين عوسمان چواره مين حه يدەر
پيئجه مين حه سەن نه وهى په يغه مبر

ريزي گه وره ييش سا به م جوړه يه
هر كه س به م جوړه نه لى كوړه يه

كوره يى دله نه وهك هى چاوه
هم فوى شه يتانى له دل كراوه

دو سال و چوار مانگ بو به كر جگه
له هه زده پوژان ماوه له و جيگه

هه زره تى عومر شش مانگ و ده سال
داد به و زيندو بو ستم پايه مان

هه زره تى عوسمان دوازه پوژان كه م
له دوازه سالان ماوه به يى خه م

هه زره تى على چوار سال و نو مانگ
كردى نه ميرى به هه شت كردى بانگ

حه سەن به س شش مانگ كردى جى نيشى
به مه عاويهى به خشى جى نيشى

بۆ لا بردنی ناکۆکی ئیسلام
تا چیدی نەرژیت خوینی گەل بە عام
هەزار ئافەرىن هەزار چاکە و خێر
بۆ شاھی حەسەن ئەو مەردی دلێر
ناشتی پەیدا کرد لە بەینی ئیسلام
جەنگی برا گوژی وە لا برد تەمام
بو مەعاوێش دامەزرا ئیجماع
کە خەلیفە بێت کەس نە یما نيزاع
پەحمەتی خودا لە ئێمە و لە وان
هەم هەمو کەسێک کە هەیتی ئیمان

به ندى حه قده مين

باسى تهو كه سانه كه به چوني به ههشت مژده يان پي دراوه

ده يارى دل پاك ياراني حه زرت

مژده يان پي درا كه ته چنه جه ننه ت

بوبه كرو عومر عوسمان و حه يده ر

عبدالرحماني عه و في به هونه ر

ته لحه و سه عيد ته بو عوبه يده

سه عديش يا خودا خوش بن به م مژده

له بهر خاتري وان خودايه ئيمه ش

خاوهن بهش فهرمو گونا هن بهه خش

سيره تيان گيانه بخوينه وه چاك

هه تا بيان ناسي گروهي دل پاك

بو چهند كه سي ديش داويه تي خه بهر

كه ته چنه به ههشت ره سولي سه روه ر

جگه لهو كه سه ي مژده ي بو دابي

په يغه مبه ر كه وا ته هلي سه فا بي

سا بو كه سي تر شايدى مده

به به ههشت و گويي به قسه ي كه س مده

ته نجامي گشت كه س لي مه په نه هانه

به لام كرده وه ي چاكه نيشانه

نه نجامی هیچ کهس له دهست کهس نی یه
 بهس له دهست خواجه هیچ گومان نی یه
 نهو جا ماچ مه که هیچ دارو بهردان
 مه چووه زیاره تی قبرو مرقه دان
 له بو هیچ نیاز مه گهر بو یادی
 مردن و پاش مردن کزی و که سادی
 هم تا بزانی دونیا وه هایه
 پریگهی همو کهس لیره کوتایه
 هم بکهی دوعا بو خوت و بو نهو
 قورئان بخوینی خیری بدهی بهو
 به لام هاوارو داوا له مردو
 پیشه ی نه زانه هم کاری بهد خو
 چون کهس نا توانی سود به کهس بدا
 مردو یا زیندو به غهیری خودا
 روت له خودا که هر لهو داوا که
 هر چی نه ته ویت له سودو چاکه
 کئی چی له دهست بو له کاتی ژیانی
 له پاشی مردن جا چی نه توانی
 په یغه مبهری خوا نه فرموی پیمان
 له دهستم نایه هیچ سودو زیان
 له بو هیچ کهسیک به غهیری دوعا
 هم پارانه وه له ذاتی خودا

که نه و وهایی ئیتر ئه ی نه زان
 چی داوا ئه که ی له چاک و پیران
 هیچ سودت نادات گیانه چاک و پیر
 له دین و دونیا نیته دهستگیر
 غهیری په پیرهوی یا دوعای چاکه
 دوعایی چاکان بو مرؤ چاکه
 دوعایی زیندو بو زیندو هیه
 دوعایی مردو جیگه ی قسه یه
 چی موسولمانه له بو موسولمان
 دوعای په وایه له کاتی ژیان
 جا خۆت دوعاکه چهندی ئه توانی
 هیچ که لکت نادهن کاظم و گهیلانی
 زاتی گه وره بون ئینکار نا کرئ
 به لام سودی کهس به کهس نادری
 کرداری خۆته ئه خۆی به ره می
 نه و پۆ نه چینی لاتی له و ده می
 « یوم لا تمـلک نفس لنفس
 شیئاً » له می شکت لانه چی ده رسی
 « قل « بلی « انی لا املک « من
 له دهستم نایهت بو گچکه و مه زن
 « لکم « بو ئتوه « ضراً « هیچ زیان
 « ولا رشداً » هم قازانج پنی دان

قورئان و حدیث بخویننه شه و جا
 شه زانی قسم هموی وهك گه نهجه
 با ووشكه مهلا خلیفه ی نه زان
 میشكت پې نه كهن له درو و بوختان
 دین فوكه فوكو هم گریان نی یه
 هم دین زیاره تی سر قهبران نی یه
 دین دوا كهوتنی پڑیمی خواجه
 خوفیدا كردن له سر شه و پایه
 دین ئیش كردنه بو دونیا وهك شیر
 له بو قیامتیش وهك مەردی دلیر
 خاوهن كه لك بی بو تاك و كومه
 نهك بی ئیش و كار مل پانو ته مبه
 گریان و زاری پیشه ی ژنانه
 شه كهس مرویه روی له فرمانه
 له سر پړیگه ی خوا ئیش كهیت و بژیت
 به بی فوكه فوك بو به هشت ته چیت
 شاهی نه قشبه ند وا كهكا به یان
 پیری گیلانیش وا شهدا فرمان
 چونكو شهویه پړیگه یی قورئان
 هم پړیگه ی شاهی گشت په یغه مهران

به ندى هه ژده هه مین

باسی پێگه کانی تاین « مذهب » ته کات

که ر لیت پیرمسن که مه زهه ب چه نندن

زو بلتی چوارن گشتیان په سه نندن

یه کهم هه نه فی مالیکی دووه

سێ یه م شافعی نهحه دی چواره م

به هه ر پێگه یی له م چوار پێگانه

ئیش که ی دروسته له بو تو گیانه

پێگه ی تریش هه ن به لام هیچیان

وه که نهو چوار پێگه تو کو نه کران

هه مویان راستن چون وه ر گیراون

له سه جاوه ی دین گشت هه لقولاوون

سه رچاوه ی دینی هه دیته و قورئان

هه رچی ده ر نه قولی له م دووه بی گومان

هیچو به تاله بریوای پێ مه که

خۆتی لی دور خه ئیشی پێ مه که

چی له قورئان و هه دیث جیایه

نهوه ی دوا ی که ویت گیانه گومرایه

ئاگات له خۆ بیت خۆ شه یتان زورن

نا حق په رست و هه م له حق دورن

هه ر کهس نه یه ویت به ر پێگه و جوړی

لاده ی له دینت جالیت به گوری

به ندى نوزدهه مین

باسی تهریقه تو وهلی و شیخی تهریقه ته کات

کیانه بزانه تهریقه تهریقه پراسته

گهر به شهریه تهریقه بیت ناراسته

هر تهریقه تیک له شهرع لادا

پریگهی شهیتانه خوتی لی لاده

هر کس بلیتن حال جایه له قال

تف که له چاره ی موفسیده و ده جال

تهیه ویت تیک دا شهریه تی خوا

عالیش بکات گومپاو پریسوا

هر حالی له قال لابدا گیانه

هواپی نهفس و پهی شهیتانه

به مهی نه فرمو زاتی پیغه مبه

جگه له قال و قورئانی پپ فەر^(۱)

هر قاله ته بی بیتن به حال

نه وه که به تاله گشت حال و نه حوال

تهریقه دانرا بو بانگی کومه

که به قورئان و حدیث کهن عه مه

(۱) ته پروانی بو هم حدیثه « انی ترکت فیکم ما ان

تمسکتکم به لن تضلوا أبداً کتاب الله وسنتی »

نەك بو بانگاشە بو فیسكەو فلان
 بە خەونی درۆو چیرۆکی بوختان
 بیکەن بەسەنەم هەموشت ئەو
 هاواری پیر کەو ئیتر پال کەو
 ئەوئەت پارێزێ لە گشت چەلەمە
 لە دونیاو قیامت دەسگرت ئەمە
 لە قسە ی پەیفەمبەر ئیتر دور کەوتن
 بە دواي دەسیسە ی ئەم ئەو کەوتن
 پەیفەمبەر فەرموی بە مام و کچی
 بە پلک و پوری لە بیرو نەچی
 من کەلک و نادەم لە خزمەت خودا
 هەر کردەووی خۆت کەلکت بۆ ئەدا
 جا کە پەیفەمبەر ئەدا کەلکی کەس
 کێ کەلک ئەدا بۆ تۆ یا بۆ کەس
 تاکە ی نوستووی دە هەستە لە خەو
 بۆچ فریو ئەخۆی بە قسە ی ئەم و ئەو
 رولە ئایین کە بە گوێرە ی ئایین
 ئیش و فەرمان کە پزگاری یەقین
 گیانە قورئان و حەدیثە ئایین
 یا بریاری گشت زانایانی دین^(۱)

ئېتىر بە چى دى خۆ مەكە دىزار
 تالە لاي خودا نەبى شەرمەزار
 ھەر كەس كە دىتت خەلكى لە لايە
 خەرىكى سوزو ھەللا ھەللايە
 تا باش تى نەگەي چۆنە پەفتارى
 پرواى پى مەكەو مە كە ھاو كارى
 نەگەر گشت كارى بە شەرع چابو
 نەو جا بزانه جىگەي بروا بو
 نەگەر نا لادە و خەلكى لى دورخە
 بى گومان گورگەو عالیش بەرخە
 بە كورتى گيانە شەرعە تەرازو
 ھەر يەو بناسە مرو زو بە زو
 ھەر كەس بە كىشەي شەرع گرانە
 رىزى لى بگرەو قەدرى بزانه
 ئەوەي لە كىشى شەرع دا سوکە
 گەر بفرى بە بال سوکەو چروکە

﴿ باسى چۆنەتى وەلى ﴾

دىسان بزانه ئەوليا ھەنە
 ئەوليا لە لاي خودا گەورەنە
 ئەوليا زۆرن ھەمو موسسولمان
 وەلى خودانە ھىچ مەكە گومان

خودا ئەفرمۇيت تانە بىن گومپراھ

جا « الا ان اوليـــــــاء الله »

زۆر ئاگا داربىن بىن دىنىيا

ھەر كەس ۋەلى يىڭ ۋاتە دوستى خوا

« لا خوف » ترسيان « عليهم » لە سەر

نىيە لە قىامت ئەبن بى خەتەر

كېنە ئەوليــــا « الذين » وان

« آمنوا » زور باش ھىنايتى ئيمان

ھەم لە گەل ئيمان « وکانوا » ئەوان

« يتقون » ئەكەن پارىز لە گوناھان

خولاسە ھەر كەس ئيمانى ھەيە

ھەم لە گوناھىش پارىزى ھەيە

ئەۋە ۋەلىيە پىلە بە پىلە

بە گوڭرەي تەقوا پىلەيان زلە

خودا ئەزانى كامىيان زلتەرە

تەقوا لە دىداۋ لىمە بزرە

پەپرەۋى شەرع بۆمە نىشانە

بە پىي پەپرەۋى تەقوا بزانە

بەلام لېرەدا باشە بناسى

ماناي ئەۋ ۋەلىيە بىلاۋە باسى

ئەۋەي دانىشتىيە ئەكاتن ئىرشاد

خەلك بانگك ئەكات بۆ پىگەي مراد

ئەو جا بۆت ئەكەم باسی ئەو وەلى
 تا بە بانگاشە لە پێ نە زەلى
 زۆر باش بزانه بە ئیشو پەفتار
 مرو ئەیتە وەلى ئەك بەزار
 هیچ كەس بە ووجاغ نا بیت بە وەلى
 ئەگەر لە كەردەى چاكە تەمبەلى
 گەر كورى شاهی گشت پەیفەمبەرە
 گەر چاكەى نەى پەیفەمبەرە
 گەر كورى شوانە یا خو گاوانە
 گەر چاكەى هەى ریزی بزانه
 ئەمەى رینگەى شەرى پەیفەمبەر
 فریوت نە دات هیچ كەسك و میزەر
 شیخ و شیخزادە سەیدو سەیزادە
 كردارى نەى بەدو بەر بادە
 تەسبیح و سیواك خەرقەو تەیلەسان
 نیشانەى وەلى نینە پێ گومان
 نیشانەى وەلى دین و تەقواى
 چاكە لەپینگەى دین و دونیاى
 فەرقى لا نەى شایا گەدایە
 لە گەل هەمو كەس یەك پەنگەو سایە
 لە بو ئیشى چاك چاپوكە هەردەم
 لە بو هەزاران وێنەى حاتم

له گوناه دوربى به شهرعى خودا

گوزهران نهكاو نهچيت به ريدا

بو ثاين مل كهچ دلى پر خون بيت

زانا به خداو زانا به دين بيت

دور له نازو فيز ئارهزوى دونيا

له بوئهم وئو نهكا تهقللا

له غهبيته دورو دور بى له بوختان

بو خهلكى نهيبى زهحمته و زيان

دهم پيس و جوين دهر نه بى روشكين

به حياو دهم خوش رو به پيگه نين

له گهل همو كهس به بى جياوازي

له سهر دو پهتان نه كا پم بازي

له خوا په رستى هيچ نهيبى دريغ

بو قازانجى خه لك تيژ بى وهكو تيغ

رقو قينه دار كينه جو نه بيت

چاو پوش بى له خه لك رهخنه جو نه بيت

بى بوخلو تهماع بى حيقدو ريا

بى كيبرو هسه د خود په سندنى به

مل كهچ و هيمن خاوه نى به خشين

بى غهشو دلياك گران و سهنگين

جياوازي نهكا بو شاهو گه دا

بو ريگه ي راستى هيچ نهكا په روا

گوناھی گه وره و خو پیشاندانیش
 لئی دهر نه که ویت کاتی په نهانیش
 به لاین نه شکینی په یمان ټیک نه دا
 نیازی پاک بڼی له ریڼه ی خودا
 له گهل بی دین و خه لکی سته مکار
 دوستی نه کاتن بشی دهن ئازار
 بهر بهر کانی زور داری بکا
 به ده ستو زوبان هیز به حق بدا
 مه ولدا هه ژار دهر خاله ئازار
 هم رزگاری کا له ده ستی زور دار
 به پول و دراو نه خواتن فریو
 بو دونیا نه کا نه و دیو و هم دیو
 غه زالی فهرموی تا کو بزانی
 کچی راسته له ئیش پاکه فهرمانی
 گهر له بهر نویژان ناو چه وانه که ی
 شین بو یا پینه ی کرد بو شانه که ی
 بهرزی کرد بو له قاچی کراس
 گورج بوی مه ویسته بو ی مه که سو پاس
 پولی نیشان ده نه و جا نه بیینی
 راسته یا به درو خو ی وا نه نویینی
 جا نه بی به مال دلی ټیک نه چیت
 له بو ته معای له ری دهر نه چیت

قسه ی ئایهت و حه دیشی حه زهرهت
 دل پیر ئیمان و ده می پیر نه سسحهت
 به هاو نشینی دنیت زیساد بیت
 روژ به روژ دلت له گوناه سارد بیت
 گهر ده ستت کهوی زاتیک ی وه ها
 به گیان و به دل بیبه به ها ورا
 نه بی وه ها بی شیخی ته ریهت
 نه گهر نه ته وئ ریگه ی حه قیهت
 نه وهک ههر کهسی دهس کا به هه یها
 سه ری وهک کدو زک کونده یی با
 نه خوینده وارو له دین بی خه بهر
 خو ی کویره چون بوت نه بی به رابه ر
 کهسی که به خوی نه زانی ریگا
 نه وه ی دوا ی کهوی نه بیتن گومرا
 بویه نه بینین زور نه هلی ته ریه
 ئاخری نه بنه فاسق و زیندیق
 چهند کومه ل فهوتان له ریگه ده رچون
 چونکه له عیلم و شه ریهت دور بون
 جا ههر چی دیتت دل پی ی مه به سته
 ده ست له سه ر ده ستت بوی رامه وه سته
 ههر چهند بشی بیت که رامه تی زور
 گیانه به تاله خوتی لی کهر دور

چونکو کهرامەت لە پیاوی بێ دین
 فیتی شەیتانە بۆ تێکە دانی دین
 زۆر جار کهرامەت بێ دین ئەینوینێ
 تا دڵ و پیری خەڵکی بستیێ
 بو فپو فیلێک یا تێکدانی دین
 ئاگات لە خۆت پێت لە پیاوی بێ دین
 مەرجه کهرامەت لە گەل دین دا بیت
 خاوەنی لە سەرری ئایین دا بیت
 ئەگەر نا گیانە کهرامەتە کە ی
 پەتی شەیتانە بروای پێ نە کە ی
 هیچ ئەو شەتانی جێ ی پڕوا نینە
 جیگەیی پڕوا کردەووە دینە
 زیندو ئەکاتن مردویی چەند ساڵ
 وەك بۆن باس ئەکریت لە ئاخر دەجال
 هیچ وەلێش نی یە بەلکە دەجالە
 یانی پیسو بەد کردەووە حالە
 گشت زانا ئەلێن زلتەر کهرامەت
 پەیرەوی شەرە هەم ئیستیقامەت
 جا باش لێکدەووە کردەووە خەڵکی
 تا باش بزانی هیچو بە کەڵکی
 ئەو جا هاو دەمی بکە گەر چاکە
 بە هاو دەمی ئەو دلت روناکە

نه گهر نا لاده مه يکه دوستی
 زور گورک هه نه مه ره پوستی
 هيچ که لکت نادا که رامه تی که س
 کرده وهی خوته که لکت ئه دا به س
 فهرزم شيخه که ت پر که رامه ت بو
 راستو تابعی شهرعو ثایه ت بو
 تو هيچ نابینی سود له حالی ئه و
 ئه گهر خوت نه تبی کرداری پته و
 کوری نوح چیدی له به رزی باوکی
 چون رو په شی کرد کرده ی نا پاکی
 که وابی کرده ی خوت سودت ئه دات
 هيچ سودت نادات شيخو که رامات
 کرده وهش وه گره له شهرعو قورئان
 جا بوچی ئه چیه لای شيخی نه زان
 هه رچی زانایه له بو تو شيخه
 خوت وه کو ته مه ل لای که س مه ييخه
 له لای نه زانیش سود وه رناگیری
 گهر ئه و نه زانه به بالیش بفری
 شيعاری توبی زانين و کردار
 جگه له م دووه بوی مه بهر دلزار
 به تاييه تی زور عه ييه بو مه لا
 له خزمه ت خه لکی سه ر له سه ر مه

ماموستا بۆچی ئەچىپە لای كەسان
 ئەگەر پىت ئەلەين خەدىث و قورئان
 والە لای خۆتن ئىشى پى بىكە
 ئىتر دەرۆزە لەم و لەم مەكە
 وە گەر پىت ئەلەين جگە لەم دووہ
 ئىتر بەتالە و خۆت لىجى دوور خەوہ
 خوابن پارىزى لە رىگەى نەزان
 بىنكەى بە ھاورى سىنە بى گەردان
 بە ھاو دەمى وان سىنەمان پاك بيت
 دل و درونمان گەش و روناك بيت
 رومان بىكەپە قورئان و سوننەت
 واتە كردار و فرمانى ھەزەرەت
 ئەوى تر گشتى بى كەلكو سودە
 روو لە زانين كەن ھەر ئەو بە سودە
 « وما آتاكم ، چى پىتان ئەدا
 « الرسول ، ئەو شاھى انبىا
 « فخذوه ، باش دەستى تى گرن
 ئىشى پى بىكەن باشى وەرگرن
 « وما نهاكم عنه فانتهوا ،
 چى نەھى لى كرد لىجى دور كەون زوو
 نەمەپە رىگەى ئايىنى تەواو
 ئىتر بە چى دى نابى بەدرى باو

ھەر چى دەرچى لەو ھەموى بىدعەتە
 ھەر چى بىدعەتە ھۆى ضەلالەتە
 ۋەھا ئەفەرمویت پەيغەمبەر ھەزار
 درودى لە سەر گەورەى گشت سەردار
 رەھبەرى گشتى بۆ رى راست دەستگىر
 بو پىساو بوژن بو جوانو بو پىر
 جا ھەر چى نەيبى پەيرەوى قورئان
 ھىچ دواى مەكەوہ لە گشت پابەران
 چونكە ھەر دىنە مەبدەئى ژىنە
 ئىتر گىانە كەم ، خۆت مەفەوتىنە
 بەو دەنگەو باسان لەو لاوولەم لا
 بانگاشەى بۆ كەن پىاوانى گومپا
 خو بەكرى گىراو زۆرن لە دونيا
 بو لادانى خەلك لە پىگەى خودا
 بە ووتارى خۆش بانگ ئەكەن كۆمەل
 بەلام بە پراستى زۆر قولە مەسەل

به ندى بیستو یه کهم

باسی روژی قیامت ته کات

گیانه بزانه وهك مردن راسته
پرسیاری گۆرپیشن پاش مردن راسته
زیندو بونه وهو ژماره ی کردار
کرده وهی چاکه و بهد ئه کرئ ديار
به تهرازوویك باش ديار بدا
وینه ی تهرازوی گهرماو سه رما
له ریگه ی به هه شت پردی بن ئاگر
باریکتر له موله خه نجه ر تیژ تر
ده فته ری چاکه و خراپه ی کردار
لئ پیچانه وهی هه ر ئیش و په فته ر
همویان راستن هوشته بینه سه ر
وای باس فرمووه بۆمان په یغه مبه ر
ئازاری ناو گۆر له بو کافران
هه م له بۆ گونا هباری موسو لمان
راسته سابه که بپوا بی گومان
فرمایشی خوا واهه دا نیشمان
هه ر کهس کافر بی به پیغه مبه ری
یا خود به خودا له خوشی به ری

ياخود بوخودا هاوتا دابني
 ياخو كه ئايين به موك دابني
 نه مانه گشتيان هيچ رزگار نابن
 هيچ دهم هاو بهشي ناو گولزار نابن
 هر كهس كه بادهي ئيماني نوئي
 پهوايه خودا گوناهاي پوشي
 نهوهي بمرستن له سهر بروايي
 له دوزهخ نابيت ههتا هتايي
 جگه له مروى بي بهش له ئيمان
 ئوميدى بهخشين هيه له پهزدان
 نهگه ر گوناهاي گورهن بيهخشي
 چاكي خويهتي ني په هاو بهشي
 نهگه ر به گوناهاي كچكه بن گري
 دادى خويهتي كي دهستي دهگري
 شفاعت نهكهن گشت په يغمبه ران
 هم گشت پياو چاكي پاكي موسولمان
 بهلام بو كسي خاوهن بروايه
 مروى بي بروا دوره لهو سايه
 نهوهيه پرواي چي موسولمانه
 همويان راستن گشت نهو شتانه

گەر هەمو کەسیک وەکو یەک پروا
 ئەمە ستەمە و ژیر نا کا پروا^(۱)
 ئاگات لە خوت بیت دل لە دل نەدەى
 بەلى کولینەو بەشتر تی ئەگەى
 جا بخوینەو نامە و پەرتو کە
 کە لەو بابەتە باست بو ئەکا
 قسەى غەزالی وەکو شـیروایە
 بولەت کردنى گومان لەو پرایە
 خوایە بە چاکەى زۆرو پەحمەت
 یا شەفاعةتى گەورەى ئومەت
 رزگارمان فەرمو روژى بە دەهەشت
 لە ئیش و ئازار پین بەخشە بەهەشت

❧ ئاگادار کردنەوێ گشت موسولمانان ❧

گیانە بزانه ئیسلام یاسایە
 خو یاساییکە خودا دای نایە
 بو ئەو وە مرو بژی بە پێى ئەو
 لە هیچ ئیش و کار دەرنە چیتن لەو
 هەر کەس وابکات بە خوشی ئەژى
 لە ورۆو لە دوا روژ نایینی کزی

(۱) ئەمە ئەنواریتە ئەم ئایەتە کە ئەفەرمویت « أفنجمل
 المسلمين كالمجرمين ما لكم كيف تحكمون » .

هر ياسايه كي هه بي له زمين
 جياوازي هه بي له گهل ياساي دين
 نابي موسولمان ئيشي پي بكات
 نه بي ههولدا له ناوي ببات
 چونكو پڙيمي بهنده وو زمين
 ناگا به پڙيمي خوداي عالمين
 هر خوا نه زاني چي به ده چي چاك
 باشو خه رابه چ پيسه چ پاك
 شتي به كه لك و شتي پر زيان
 كاري نا په سندن يا ئيشي جوان
 هر خوا نه زاني بو ئيمه چي به
 چونكه نه و ئيمه ي دروست كرديه
 جا نه و نه زاني چ باشه بومان
 شتي به سودو شتي پر زيان
 جا به و گويره يه ياساي داناوه
 گشت شتي تيدا دياره كراوه
 ئيسلام هيچ شتي به جي نيشتووه
 بو هه مو شتي ري دا ريششتووه
 بو خوت چون نه ږي يا له گهل خيزان
 يا له گهل خزم و كه سرو هه م جيران
 يا له گهل خهلكي شارو بازارت
 يا له گهل دوژمن يا له گهل يارت

ڪرين فروشتن ئيچارو رهين
 جهنگ و ناشتي گرتن و ڪوشتن
 بهريو بهرڊن ئابوري ڪردن
 بو تاء و ڪومهڻ ڙيان ريڪ خستن
 دادو پيڪ هيٺان سزاو بهخشيڻ
 به ريوه چونت له دونياو دين
 هر چي پيوسته له ڪاري ڙيان
 بو تاء و ڪومهڻ گشت نه يڪا بهيان
 ئيسلام نه زانيت ڪه ڙيان ريڪ خات
 دونيا پر خوشي و ئاسايش بڪات
 خلك تي ناگات ڪه ئيسلام چي يه
 له لايان هر بهس نوڙو روڙي يه
 سهرفيترو زهڪات هم حج و نه زڪار
 له مه زياتر دين نا ڪا ديار
 گيانه غله تي ڪي واي پي ووتي
 تف ڪه له چاوي بڪه له عنه تي
 نه وه شيعارن بو مروى ئيسلام
 نه وه پهليڪن له ياساي ئيسلام
 ئيسلام ياسايه ئيسلام دهستوره
 ئيسلام رڙيمي پر دادو نوره
 ئيسلام هر شتيڪ پيوسته بو گهڻ
 روني نهڪاتن موشڪيل نهڪا حل

ټو چاره سهری هه مو شت ټکا
 چاره ی ژیان و هم پړه وشت ټکا
 هر چی که جوانه له ئیسلامدایه
 شتی ناشیرین دوره له و سایه
 بخوینه ئیسلام تی بگه چونه
 ټو جا ټه زانی گشتی درونه
 ټوهی که ټه لین دهر باره ی ئیسلام
 دوژمنانی دین یا بیژوی ئیسلام
 ټو جا واجبه ئیسلام یه ک دل بن
 هه مو یه ک هیزو یه ک شان و مل بن
 له ژیر فرمانی پیشه وای گشتی
 بو دین چه سپاندن بو داد پهرستی
 تا دهستی زوردار بپړنو هه ژار
 له ژیر سیبهری بژیت به اختیار
 نه یه لی کافر دهستی دریژ کات
 بو داگرتنی یه ک بستی وولات
 پیشه واش ټه بی به هه لېژاردن
 دا بنریت نه وه که به هیزو ماندن
 ټه بی لاش بپریت که لایدا له ری
 نابی بو گشت شت بوی بلین به لی
 عومهری عادل پیره ژنی هه لسا
 ره خنهی لی گرت بو ره خنهی ویستا

ووتی ناخ هومر نهو پیره دایه
 زاناتر دهر چو لهو بیرو رایه
 ئیسلام هه مو دهم نه بی بهرز بیت
 بهریوه بهری هه مو نهرز بیت
 ههر وهکو پیشان له گشت روی زه مین
 حوکمی قورئان بو رژیم ی ئایین
 نه وهك وهك ئیستا له دهس ئیستیعمار
 دلمان پر ژانه سه رمان پر ئازار
 چونکو دور کهوتین له یاسای قورئان
 کهوتینه ژیر دهست کافرو جوله کان
 واما ن لی هاتوو ه خومان نا ناسین
 ویلو سه ر کهردان لاتو که ساسین
 نه وهیه ســــزای لادان له ئایین
 له دونیاو ، نه بی له نهو لاش چون بین
 نه بی ههول دهین دهرچین له ریی شه ر
 بیینه وه سه رری ی خوداو په یغه مبه ر
 خوایه دهرمان خه ی له دهست دوژمنان
 بمان خه وه سه ر ری ی دینو قورئان

کوتایی : باسی خویندن و خوینده وار نه کات

گیانه بخوینه خویندن که وه ره
 مروی خوینده وار زور به هره وه ره

خويندن ره وشه نی و خويندن رابره
 خويندن يارته خويندن ياومره
 خويندن دوستيکه ليت نابي جيا
 خويندنه گه دا ئه کاتن به شا
 به خويندن ئه گه ي به ناسيني خوا
 هر به و ئه ناسريت ره واو ناره وا
 خويندن دو پرپيکه بي پاره و پوله
 خويندن روناکی گشت تارو چوله
 مروی نه خويندو هر وهك كوره يه
 گهر سه د چاوی بيت هرگيز كوره يه
 نهك كوره ي ريگا كوره ي راستي
 ريگه يي دادو هم داد پرسستي
 گهر خوينده واري پاش مردن زيندوي
 ئه گهر نا مردوي هر چهند كه زيندوي
 گهر خاوهن مالو زيرو زه بهر بي
 کاتي كه مردی گشتي گوم ئه بي
 كهس ناوت نا با كهس نالي كاكا
 ئيتر مرویی وه ها بو كاكه
 ئه گهر زانا بي ناوت ئه ميني
 له سه ر ده م و زار له سه ر زه ميني
 هر چي ئه ميني كه ناوي ماوه
 به هوي زانيني ماوه ئه و ناوه

غه زالی کوری جوتیاری بو
 به هوئی خویندنی شه سواری بو
 نه بو حنیفه باوکی نوکهر بو
 چون به هوئی خویندن خاوهن نه فسر بو
 شافیعی یه تیم کوری بیوه ژن
 به هوئی خویندنی چلون بو مه زن
 دهر واتی فکره له دونیا گیانه
 دهر خوینده واره به ریزو شان
 نه و نه ده به سه بو ژيرو دانا
 بویه له قسه پی نوسم دانا

﴿ په سند کردنی هه مو خویندنيك ﴾

دهر چی خویندنه باشو په سنده
 پر سودو که لکه بو ئازاو بهنده
 هه مو خویندنيك پیویسته بو گهل
 نابی له هیچ شت کومه ل بی ماته ل
 نابی موحتاج بی گهل به بیگانه
 له هیچ شتیکی پیویستی ژيانه
 گهر نا ناتوانی ئازاد بیی گهل
 تا کو بو هیچ شت هیچ نه بی ماته ل
 تا بو هه مو شت فابریکه ی نه بی
 ئیتر ئومیدی بهرزیت پی نه بی

ټمه فرموده‌ی دین و قورئانه
 قورئان پخوانه باشی بزانه
 فیر بیه مانای چهنده‌ی ټه‌توانی
 خوته‌واو نابیت مانای قورئانی
 ټه‌و جا ټه‌زانی ټایین چی ټه‌کا
 چۆن دوشمنایی پړی پستی ټه‌کا
 چۆن هانمان ټه‌دا بو ئیش و کردار
 بو خۆ ده‌رخستن له ده‌ستی زور دار
 ټه‌فرموی پیمان جستو‌جو بکه‌ن
 ژینی دو دونه‌یا پوخت و کو بکه‌ن
 له بهر دینو‌قه‌ت دونه‌یا جی میلن
 له بو دونه‌یا شو دین به‌جی میلن
 بو هر دو ئیش که‌ن به‌بی ته‌به‌لی
 گهر وابی ئیتر پی‌او چاک و وه‌لی
 هر له قورئانیش وه‌گره ره‌وشتت
 به‌گویره‌ی قورئان ریک‌خه سروشتت
 چاک له گوی بگره‌گشت ناموزگاری
 په‌ندو نه‌سح‌ت و ئیش و بریاری
 خۆ خوی په‌یغه‌مبه‌ر و ټنه‌ی قورئان بو
 بویه ذاتیکي و ا‌عالی شان بو
 له پاش قورئانیش فرموده‌ی ره‌سول
 وه‌ک فرموده‌ی خوا ټه‌کریتن قه‌بول

ريگه يی راسعیت ئه داتن نیشان
 بهرزت ئه کاتن له ههردو ژيان
 له خويندنی قورئان پشت وهر نه گيری
 پشت که ی له قورئان له قیامت کویری^(۱)
 تبارک الملك بخوینه گشت شهو
 کورت ئه کاتن پوناکو پي تهو
 له ئازاری گور رزگارت ئه کات
 قسه ی په یغه مبه ر وا موژده ئه دات
 سوره ی واقیعه ش گشت شهو بخوینی
 تهنگی له روزی و پرقت ناپینی
 سودی قورئانی بو ههردو ژيان
 زوره نا کریتن لهو نامه بهیان
 ئه وه ندهم نوی تا بکه ی پخوا
 قورئان پر سوده بو ههردو ودنیا
 خواجه بن خه سه ر ره وشتی قورئان
 پریگه ی راستیمان بو بکه ی ئاسان
 هم ژینی خوشی ببه خشه پیمان
 له روژی سه زاش خوش ببه لیمان

(۱) ئهروانی بو ئه م ئایه ته « ومن اعرض عن ذکرې فان
 له معیشه ضنکا ونحشره يوم القيامة أعمى »

برژینه درود هەردەم وەك باران
 سەر خوشەوێستت موستەفا دياران
 سوپاس هەر بۆ تۆ هەر توی پشیتیوان
 ئەو نامەم نوی بو گشت موسلمان
 سودی لی وەرگرن پەیرهوی بگەن
 تاكو به خوشی هەر دوو ژین بگەن
 ئێر بمبۆرن خواتان بی لێگەل
 هیچ کەسی نیە بی چەوتو بی هەل
 جگە لێ خودا زاتی بی وێنە
 هەم شاهی شاری مەككەو مەدینە
 بە سوپاسی خوا درودو سەلام
 کوتایی ئەینم هەم نامەم تەمام
 سالی نەوێدو شەش پاشی سێ سەد
 لە پاشی هەزار لە کۆچی ئەحمەد

بەم دو شیعەرەى خوارەوہ سوپاسى كاك حسن حمە ئەمین
ئەكەم دانىشتوى سلیمانى گەرەكى مەلكەندى ، كە ئەم نامەى
بۆ پاك نوس كردم .

كاك حەسەن گەلىك سوپاست ئەكەم
بۆ ھەر دو دونیا دوعات بۆ ئەكەم
يا خوا تەنگە نەبى قەت دۆت گىانە
نەپەتە پىشت كۆسپە لە ژيانا

۲۸ - ذى القعدة - ۱۳۹۶ھ

دانەر

محمد باليسانى

امام وخطيب جامع حسن البارح

بغداد - سبع ايكار

ماڤى چاپ كردنەوہى بودانەرە

رقم الايداع في المكتبة الوطنية ببغداد ۱۰۷۷ لسنة ۱۹۷۷